

la

L'INSTITUT AGRÍCOLA

Dreccera

núm. 189

Setembre-October 2021

Revista de la Patronal Agrària de Catalunya fundada el 1851

5€

www.institutagricola.org

**“VERITATS I MENTIDES DE LA
GESTIÓ DELS ESPAIS PROTEGITS”**

L'INSTITUT AGRÍCOLA

Associació d'Empresaris Agraris
Fundat l'any 1851

Empresaris

4 **GEOPOLÍTICA AGRÀRIA***La Xina i el comerç de carboni*6 **SERVEI D'ESTUDIS***"Veritats i mentides de la gestió dels espais protegits"*12 **OPINIÓ***El gas sí és una qüestió geopolítica, sra. Merkel*14 **EMPRESA***Empresa Agrària i Futur*16 **ENTREVISTA***Irene d'Abadal Mas i Toni Bartolí Sala
Membres de la Junta Directiva de l'Institut Agrícola*20 **RECALL DE PREMSA***El unilateralismo verde en Europa
Hans-Werner Sinn - Expansión*22 **OPINIÓ***El triple repte de l'agroalimentació espanyola:
competitivitat, medi ambient i suficiència*24 **FORESTAL***Política forestal al Parlament Europeu*28 **ECONOMIA***El repte demogràfic europeu del segle XXI*30 **RECALL DE PREMSA***Steve E. Koonin y la duda climática.
Carlos Rodríguez Braun - Expansión*31 **LLIBRES***Encuentra tu persona vitamina.
Marian Rojas Estapé*

La qüestió alimentària i la memòria històrica

En cap altre moment de la història han exercit tant control persones que no es juguen res. El perfil més sorprenent de la classe política és la conformitat i veure com les identitats que semblaven sòlides es tornen fluides, produint-se canvis substancials en la moral pública i privada. En lloc de modernitzar l'economia i la justícia es modernitzen les aparences.

És inajornable sortir d'aquesta societat líquida on l'important és la commemoració i no el present; l'aparença i no la substància; l'esdeveniment espectacular d'uns dies i no el compromís durable de millorar el quotidià; la festa com identitat i no la seqüència dels dies laborables del temps en què el treball es compensa amb l'oci privat. És el moment de recuperar la societat sòlida en la que els mèrits estan molt repartits, eliminant el providencialisme populista. Hem de deixar de viure en la distòpia, és a dir, en una societat fictícia no desitjable.

A ningú se li escapa que la qüestió alimentària és la preocupació, ja que l'increment de la població és molt superior a la producció. Queda clar que la superfície capaç de produir és limitada, la població va augmentant, per tant la forma d'incrementar la capacitat productiva només s'aconsegueix aprofitant els avenços tecnològics i regadius moderns i eficaços, alhora de no menysprear ni una sola de les hectàrees disponibles i a ser possible recuperar-ne de noves.

És prou evident que els actuals plantejaments ecologistes i mediambientals del primer món són contradictoris amb la solució de la crisi alimentària.

Al llarg dels darrers anys les limitacions irresponsables a la producció agrària han frenat el creixement econòmic i han afavorit el despoblament rural. Aquells que la seva preocupació principal no és la de garantir l'alimentació promouen models de producció propis de segles passats on la disponibilitat d'aliments era la principal preocupació de les persones ja que no hi havia garanties de disposar-ne.

On fa falta comprensió de les complexitats del nostre temps apareixen nous aprenents de bruixot. La hipocresia d'aquesta societat distòpica es posa de manifest en el moment que uns científics europeus obtenen carn a partir de cèl·lules mare de la vaca. A partir de la notícia s'activen els mecanismes retrògrades de retorn a l'agricultura folklòrica a partir d'una ideologia museística i reclamen una "repoblació del món rural" a l'estil dels "jardiniers del regne" de la Gran Bretanya. Curiosament, però, aquesta repoblació la volen per tenir cura de la biodiversitat, el medi ambient i els espais naturals. Per aquesta gent la producció d'aliments no és important.

Quan a Europa s'inicia el debat en referència a aquest nou sistema industrial de produir carn, als Estats Units ja fa més de deu anys que es comercialitza. Quan a Europa encara es discuteix la legitimació de la política agrària comunitària a altres indrets del món tenen molt clar que el prioritari és produir aliments.

És temps de fer el què cal fer, recuperar el debat de que la prioritat és produir, per la qual cosa s'ha de valorar la transcendència d'una agricultura sòlida i sustentable i d'una societat rural viva i esperançada, no tant pel pressupost públic, sinó per la capacitat intel·lectual de fer el què cal fer.

La PAC actual no garanteix la pervivència de l'agricultura. És doncs indefugible, un canvi substancial del model de la PAC, model que garanteixi projectes empresarials agraris.

La desmemòria històrica dels aprenents de bruixot fa que reclamin models de producció caducats, models que no garantien l'accés d'aliments a la gran majoria de ciutadans, al mateix temps que exigeixen proteccions i limitacions. Tot aquest plantejament és absolutament contradictori amb la resolució de la crisi alimentària.

Els europeus som aquells viatgers que només despertem després de la col·lisió. És, doncs, necessari que despertem d'aquesta llarga migdiada i fer el què cal fer i el primer és col·locar el sector agrari i agroalimentari al lloc que els correspon doncs són els que poden garantir la disponibilitat suficient d'aliments a preus raonables que, per cert, és el que pretenia i hauria de continuar pretenent el Tractat de Roma.

Despertem i fem el què cal fer!

la Drecera

Director:

Josep Maria Majó

Redacció, Administració i Publicitat:

Plaça Sant Josep Oriol, 4 - Barcelona 08002

Tel. 93 301 16 36

Fax. 93 317 30 05

E-mail: info@institutagricola.org

www.ladrecera.com

Impressió:

OFFSET INFANTA

Suscripció anual:

30 euros

Dipòsit Legal:

B - 23.784 - 1993

Associada a l':

LA DRECERA expressa la seva opinió mitjançant l'Editorial. Les informacions i opinions expressades en els articles signats són d'exclusiva responsabilitat dels seus autors.

A.P.P.E.C

ASSOCIACIÓ

DE PUBLICACIONS

PERIÒDIQUES

EN CATALA

■■■■■■

La Xina i el comerç de carboni

La Xina disposa d'un sistema de comerç de carboni dissenyat per reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle, ja que el contaminant més gran del món fa passos cap a la descarbonització de la seva economia el 2060.

L'esquema permet als governs provincials establir límits de contaminació per a les grans empreses per primera vegada i permet a les empreses comprar el dret a contaminar d'altres amb una petjada de carboni inferior.

Es preveu que el programa, inicialment llançat el 2017, redueixi les emissions generals, fent que la contaminació sigui més costosa per a les companyies elèctriques.

S'espera que el sistema eclipsi el de la Unió Europea i es converteixi en l'esquema de comerç d'emissions (ETS) més gran del món.

L'agència oficial de notícies Xinhua va dir que les regles per a la gestió del comerç d'emissions de carboni van entrar en vigor dilluns. Va informar que més de 2.200 empreses elèctriques de tot el país (que emeten més de 26.000 tones de gasos d'efecte hivernacle a l'any) ara podrien canviar les seves quotes d'emissió.

Què és l'esquema de comerç de carboni de la Xina ?

La Xina ha llançat el sistema de comerç de carboni més gran del món per ajudar a reduir les emissions de carboni, però els crítics i analistes han plantejat dubtes sobre si tindrà un impacte significatiu.

La Xina és el major emissor mundial de gasos d'efecte hivernacle que impulsen el canvi climàtic, i el pla és part dels seus esforços per descarbonitzar la seva economia per 2060.

Aquí hi ha una sèrie de preguntes i respostes sobre parts clau de l'esquema de comerç d'emissions (ETS):

Com funciona?

L'esquema, que es va llançar l'1 de febrer, efectivament posa un preu a l'emissió de carboni.

Permet als governs provincials establir, per primera vegada, límits de contaminació per a les grans empreses d'energia i permet a les empreses comprar el dret a contaminar d'altres amb una petjada de carboni més baixa.

No obstant això, en la primera fase, l'esquema només cobreix el sector elèctric, involucrant 2.200 productors d'energia, que és responsable del 30% de les emissions totals de la Xina.

Els governs locals emeten un certificat per cada tona mètrica de diòxid de carboni o un altre gas d'efecte hivernacle equivalent que una empresa pot emetre, i les empreses paguen multes per no complir.

“Les empreses poden reduir les emissions o pagar per contaminar, però això últim es tornarà més car amb

el temps a mesura que els governs emetin menys permisos de contaminació”, va dir Zhang Jianyu, vice-president del Fons de Defensa Ambiental de la Xina.

I, en un moviment poc comú per millorar la transparència, les empreses involucrades en el sistema comercial hauran de fer públiques les seves dades sobre contaminació.

Però els analistes han expressat la seva preocupació per la probable precisió de les dades, en un país amb un govern autoritari que no té transparència i baixes multes per incompliment.

Reduirà les emissions?

No tant ni tan ràpid com s'esperava al principi.

Els plans inicials més amplis haurien cobert del 70% al 80% de les emissions de la Xina. Aquests incloïen contaminants pesants en altres set sectors, inclosos l'aviació, l'acer i la fabricació de productes petroquímics.

Els permisos de contaminació també s'atorguen gratis en lloc de subhastar-los, a diferència dels esquemes que operen a la Unió Europea o Califòrnia, on els permisos gratuïts ara s'estan eliminant gradualment, el que significa que hi ha menys incentius per reduir les emissions ràpidament.

Yan Qin, analista de carboni de Refinitiv, va advertir que “en el curt termini aquest sistema no impulsarà la reducció d'emissions”.

També s'espera que el carboni tingui un preu molt baix en l'esquema xinès, al voltant de 6\$ per tona quan comenci la negociació, en comparació amb al voltant de 36\$ en l'esquema de la Unió Europea i 17\$ a Califòrnia l'any passat.

Li Shuo de Greenpeace Xina va dir que aquests preus baixos en carboni “no són suficients per impulsar les empreses a invertir en la ecologització de les seves operacions”.

Si els ETS ajudaran a reduir les emissions a llarg termini dependrà del rigor dels límits, expandint el seu abast i aplicació estricta.

Una comissió sobre els preus del carboni formada en 2017 i dirigida pels economistes Joseph Stiglitz i Nicholas Stern va indicar que el carboni havia de tenir

un preu d'entre 40\$ i 80\$ per al 2020 i en el rang de 50-100\$ per 2030 si els mercats i els preus canviessin. Tenir algun impacte en les decisions d'inversió.

Com està establint la Xina límits a les emissions?

Les noves regles emeses pel Ministeri de Medi Ambient de la Xina al desembre, insten a les empreses a reduir la intensitat del carboni, o la quantitat de contaminació produïda per unitat de PIB, en lloc de retallar la quantitat total d'emissions de gasos d'efecte hivernacle.

Lauri Myllyvirta, analista principal del Centre d'Investigació sobre Energia i Aire Net, va dir que es tractava d'una “diferència subtil però important” que fins i tot podria fer que les noves centrals elèctriques de carbó fossin més atractives econòmicament.

La pressió del poderós lobby del carbó del país pesa sobre els esforços per frenar les emissions.

Xina depèn del carbó per al 60% de les seves necessitats energètiques i des de 2011 ha cremat més carbó cada any que la resta del món, segons el Centre d'Estudis Estratègics i Internacionals d'EE.UU.

La capacitat també segueix creixent, amb tres vegades més capacitat de generació d'energia de carbó agregada a la Xina que a la resta del món el 2020, van mostrar dades del grup d'experts nord-americà Global Energy Monitor.

Què segueix?

La Xina està redactant una nova llei de canvi climàtic que, segons els ambientalistes, podria abordar algunes de les deficiències de l'actual sistema de comerç de carboni.

Els activistes també esperen que l'esquema actual s'implementi en més indústries, amb sancions més estrictes.

“La Xina s'ha fixat un objectiu a llarg termini de ser carboni neutral, però el mercat del carboni en la seva forma actual simplement no exercirà un paper important en la realització d'aquestes ambicions”, va dir Myllyvirta.

“Podria convertir-se en una eina important en el futur, i molt ràpid, si el govern decideix donar-li força”.

“VERITATS I MENTIDES DE LA GESTIÓ DELS ESPAIS PROTEGITS”

El cas de l'Aeroport del Prat

- **La Generalitat** és qui ha d'aprovar o no la proposta compensatòria proposada per AENA i fer-la arribar a Europa per a la seva compensació. Per la seva política erràtica, el Govern català eludeix les seves responsabilitats derivant a la Unió Europea, quan és l'administració competent en la definició i gestió dels espais protegits.
- **Més hectàrees protegides** no impliquen millores en la biodiversitat i la protecció de la natura.
- **Sense un model de gestió** modern i competitiu basat en l'evidència científica no només no es protegirà el medi ambient, sinó que hi ha un greu risc de deteriorament dels ecosistemes.
- **Europa** permet ampliar una infraestructura en una zona protegida com en el cas del port de Rotterdam als Països Baixos, les ampliacions de les pistes dels aeroports de Baden i Ludbeck a Alemanya o l'embassament de Labreña a Espanya.
- **L'ampliació del Prat** afecta un espai natural com “La Ricarda”, però la seva afectació dependrà de com s'estableixin les mesures de mitigació i compensació. Unes bones mesures reduiran dràsticament el potencial perjudici.
- **No és imprescindible** que les compensacions per millorar els hàbitats locals i la funció ecològica del territori siguin l'augment de més superfície protegida, i han de anticipar-se a la construcció de la infraestructura.

L'Institut Agrícola defensa la definició d'una zona agrícola moderna a l'entorn de Barcelona com a garantia de l'equilibri territorial, la potenciació del producte de proximitat i la regeneració de la indústria agroalimentària garantint i donant suport a inversions que no es produiran si s'augmenta l'àrea protegida.

L'ampliació de l'aeroport Josep Tarradellas - Barcelona Prat- ha centrat la polèmica (i la seguirà centrant en els propers mesos i anys) en l'impacte sobre el medi natural i, molt especialment, per la recerca d'una solució que compensi l'efecte ambiental que tindrà tant la construcció de la infraestructura com la seva gestió posterior. **Durant els últims mesos, s'ha posat el focus en la necessitat de protegir com més hectàrees fossin possibles**, sota el supòsit -fins ara no rebut- que com més quantitat de territori estigui protegit, més es compliran els requeriments que posa la normativa europea.

No obstant, **això dista enormement de la realitat**. Tal com es podrà comprovar a continuació per cada punt d'aquest Decàleg, més hectàrees protegides no impliquen aconseguir millor els objectius de biodiversitat i protecció de la natura, atès que, si no hi ha un model de gestió modern, competitiu i basat en l'evidència científica més recent, no només no es protegirà adequadament el medi ambient, sinó que hi ha un greu risc de deteriorament dels ecosistemes.

Aquesta, i no altra, és la problemàtica no només de l'anterior ampliació de l'aeroport de Barcelona sobre la qual s'ha remès una carta d'emplaçament per part de la Comissió Europea, sinó que és comú a una bona part de zones ZEPA (figura fonamental de **Xarxa Natura 2000**) a Espanya, on s'han lliurat desenes de milers d'hectàrees a canvi d'un model de gestió més que qüestionable o, com ha succeït amb el Consorci de Parc Natural de Delta del Llobregat, inexistent en 10 anys.

No es pot, per tant, lliurar un xec en blanc a les administracions competents (Govern i Consorcis de Gestió) sense que hi hagi ni la més mínima evidència que es posarà en marxa una gestió eficient, d'acord amb criteris tècnics i no ideològics o polítics. El cost econòmic de la protecció Xarxa Natura 2000 és prou alt per als empresaris agrícoles perquè, a més, no hi hagi una seguretat raonable que es farà una gestió adequada de les terres i ecosistemes lliurats. Per això, es fa necessari revelar què és cert i què no ho és tant en la gestió de les zones protegides del Prat com en general en un país amb més de 1/3 del territori protegit sota Xarxa Natura 2000 com és Espanya.

DECÀLEG:

1. És possible ampliar una infraestructura sobre una zona protegida?

SÍ: L'article 6 i més concretament 6.3 i 6.4 de la **Directiva Hàbitats** preveu aquesta eventualitat, i referent a això, la Guia d'interpretació de l'article 6 publicada per la Comissió Europea mostra amb claredat i exemples il·lustratius com es pot afectar una zona protegida minimitzant el seu impacte.

2. Existeixen exemples a la Unió Europea que puguin citar-se?

SÍ: En els últims anys s'han produït diverses situacions de construcció d'infraestructures d'interès públic que han afectat zones protegides. Per exemple, el cas de l'ampliació del **port de Rotterdam** als Països Baixos o les ampliacions de les pistes dels **aeroports de Baden i Lübeck** a Alemanya o l'**embassament de Labreña** a Espanya.

3. S'afirma que la decisió d'afectar o no una zona protegida per a la construcció d'una infraestructura depèn d' "Europa", és així?

NO: En primer lloc, cal definir si hi ha "raons imperioses d'interès públic de primer ordre" en l'actuació que es vol realitzar. Referent a això, els precedents d'ampliacions dels aeroports alemanys abans assenyalats, en situacions amb molts paral·lelismes amb el Prat, mostren fins a quin punt això és així.

En segon lloc, cal analitzar si hi ha possibilitats de reduir l'afectació amb tècniques i propostes que contempla la normativa. En el cas d'una infraestructura d'interès general, s'ha d'invocar l'article 6 atès que "hi ha raons imperioses d'interès públic de primer ordre", més encara quan no hi ha alternatives realistes a aquest projecte. En aquest cas, el resultat final és que el projecte es pot autoritzar sempre que s'adoptin les mesures compensatòries adequades i s'informi d'això a la Comissió Europea.

4. Quan es parla de "mesures compensatòries adequades", són definides per la Comissió Europea?

NO: les mesures compensatòries són aquelles que restableixen o milloren la funció ecològica del territori i els hàbitats locals, en cap cas és imprescindible basar aquestes compensacions només en crear més superfície protegida. Per exemple, una mesura compensatòria és, sens dubte, la millora de la gestió dels espais naturals ja afectats anteriorment per figures de protecció de Xarxa Natura 2000.

Aquestes mesures compensatòries són proposades pel promotor del projecte (en el cas del Prat, AENA), les quals han de superar l'avaluació ambiental de l'òrgan administratiu competent (en aquest cas el Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural), amb això s'eleva al Ministerio de Transición Ecológica y Reto Demográfico i d'aquí a la Comissió Europea, la qual exerceix de garant de l'acompliment del que en el compromís de compensacions es recull, atenent en particular casos de denúncies que es presentin en els següents anys .

Per tant, és l'administració regional la que té la clau a l'hora de decidir si les compensacions que es proposen són suficients per superar l'avaluació ambiental, les quals en cap cas passen necessàriament per afectar més territori agrícola, sobre el qual s'està produint una contradicció evident en la política de la Generalitat (al mateix temps que està vigent una Llei d'Espais Agraris i un pla especial per al Parc Agrari de el Baix Llobregat, que se suposen que protegeixen l'activitat agrícola en el territori).

Aeroport de Lübeck

5. ¿Cal compensar necessàriament amb centenars o milers d'hectàrees una afectació d'unes poques hectàrees de terreny protegit?

NO: Els articles 6.3 i 6.4 de la Directiva Hàbitats no fixen cap proporció a la compensació, només estableixen la necessitat de conservar l'espai com Xarxa Natura 2000. En aquest sentit, la guia d'interpretació de l'article 6 posa nombrosos exemples on es pot veure una disparitat enorme de proporcions en la compensació, en cap cas es fixa una proporció de 1:10 com a regla general d'obligada aplicació.

Si bé per regla general s'accepta que la proporció 1:1 (per cada hectàrea afectada es compensa amb una hectàrea) és insuficient, això no és una regla escrita. La realitat és que macro afectacions com la de l'aeroport de Rotterdam es van aprovar (i aquest exemple és pres com a referència per part de la Comissió Europea) amb una proporció de compensació de l'ordre d'1:1,5.

El que més importa és la minimització real de l'afectació en tots els sentits i la restauració de la funcionalitat ecològica, es faci això amb més territori a compensar o amb menys.

Al respecte la mateixa Comissió indica que, si la compensació s'executa abans de l'obra, permet minimitzar molt el terreny extra a compensar.

6. Un projecte que afecta un espai natural com "La Ricarda", causa un perjudici irreparable en el medi natural i Xarxa Natura 2000?

NO: Evidentment genera un impacte sobre l'àrea protegida. No obstant això, depenent de com es facin les mesures de mitigació i compensació, el potencial perjudici es pot reduir dràsticament.

A l'igual que en altres projectes europeus com l'ampliació del **Port de Rotterdam**, el resultat final va ser un augment de l'espai protegit i dels hàbitats sensibles, millorant l'escenari anterior. Per tant, la clau està en la intel·ligència de les mesures compensatòries, sent algunes d'elles les següents:

- Una millora integral de la gestió de l'espai, per exemple com va passar en l'ampliació de l'aeroport de Ludbeck, amb la creació i finançament d'una fundació per a garantir la correcta gestió de les mesures compensatòries (impedir que la política sigui jutge i part).
- Una millora substancial d'espais ja protegits amb mesures de renaturalització i adequació de les espècies i hàbitats.
- Una adequada restauració d'aquelles superfícies que requerien d'una ocupació temporal. Plans concrets que es ceneixin a la tipologia d'hàbitat no necessàriament protegit. Per exemple, recuperar espais clau en rutes migratòries de determinades aus.
- Anticipar algunes mesures compensatòries a la construcció de la infraestructura per reduir substancialment l'impacte del nombre d'hectàrees a compensar, ja que el nou hàbitat començarà a funcionar com va passar amb La Ricarda. Mesures concretes poden ser:
 - Ampliar la llacuna artificial de **Cal Tet**.
 - Ampliar la pròpia **Ricarda** en extensió de manera que la reducció parcial prevista generi un impacte molt menor.
 - Reubicar l'espai de La Ricarda en l'àrea de distribució i/o de ruta migratòria de les espècies que motiven la protecció actual.
- Augmentar espais que millorin la coherència general de l'espai protegit, al temps que permeten compensar part de l'impacte (a la franja litoral entre l'aeroport, el Remolar i l'espai de La Ricarda hi ha diverses llacunes temporals de regulació a l'efecte de facilitar la sortida d'aigües de l'aeroport que podrien formar part de la compensació i extensió de la zona humida amb processos de renaturalització.

Llacuna artificial Cal Tet

7. És imprescindible l'impacte sobre zona productiva agroalimentària?

No: Si les mesures de mitigació i compensació abans assenyalades s'executen correctament, l'afectació real sobre la zona agrícola seria mínima, sempre que no impliquin una extensió de Xarxa Natura 2000. En el cas de l'ampliació del Prat, depèn de Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural que és el responsable de validar l'avaluació ambiental del projecte i de donar resposta a les cartes d'emplaçament en relació amb l'ampliació del Port i aeroport. És desitjable que s'utilitzin al màxim les mesures de mitigació per tal que la compensació es faci amb territori no agrícola.

Adia d'avui, una bona part de la zona litoral (entre aeroport i platja), i l'àrea pròxima al **Remolar** entre l'autopista i el mar tenen una rellevància agrícola baixa. Molts d'aquests espais s'han vist afectats per les reiterades inundacions a la zona (durant 2020 fins en quatre ocasions) fent cada vegada més difícil l'activitat a la zona baixa de **Gavà i Viladecans**, amb absoluta deixadesa de l'ACA (Agència Catalana de l'Aigua) i el Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural.

No es preveu fins a la data un increment de protecció sobre la zona agrícola del Prat que no està protegida (de moment AENA no ho ha proposat) amb la qual cosa l'impacte més important el tindrien les hectàrees agrícoles més actives a **Viladecans i Gavà**, reduint a la mínima expressió l'àrea agrícola, les quals a més ecològicament no podrien restaurar l'afectació sobre **la Ricarda** (ni estan en les mateixes zones de pas de les aus ni els hàbitats són els mateixos. Sofriria un dany irreparable, el qual ja s'ha anat sentint en els últims anys de falta de gestió de la zona amb múltiples inundacions i l'absència de control de les espècies de fauna salvatge que produeixen greus danys als cultius.

Les cooperatives Viladecans i Gavà qualifiquen d' "insostenible" la situació d'abandonament de les infraestructures de drenatge de Delta del Llobregat

En la imatge Josep Pañella, president de la Cooperativa Agropecuària de Gavà, en una de les moltes inundacions que es van patir el 2020.

8. Sota un esquema de gestió eficient dels espais naturals podria l'ampliació d'una infraestructura d'interès públic ser positiva per al sector agroalimentari?

Sí: Específicament és imprescindible abordar els greus problemes que les zones agroalimentàries tenen, com és el cas del desastre hidràulic del **Baix Llobregat**. Tenint en compte que a les pistes d'un aeroport no pot haver-hi més d'un mil·límetre d'aigua, és fonamental arreglar les enormes deficiències en les infraestructures hidràuliques existents que afecten el conjunt de el Parc Agrari i a l'àrea de Gavà i Viladecans que pateixen inundacions periòdiques. Solucionar això implica:

- Aportar seguretat a les necessitats d'inversions agràries a la zona.
- Revertir problemes lligats a l'abandonament de terres (només a Sant Boi els estudis mostren que han abandonat el 30% dels camps).
- Poder modernitzar regadiu i infraestructures.
- Apostar per una agricultura de proximitat, però moderna amb tecnologia d'avantguarda que permeti produir i treballar en coordinació amb els mercats i empreses i que això suposi la creació d'un HUB agroalimentari de proximitat a l'entorn de Barcelona.
- Coordinar produccions amb zones logístiques i extreure sinergies de la proximitat dels grans centres de distribució, exportació i mercats principals.
- Potenciar el relleu generacional i la modernització de l'activitat agrària.

9. És una oportunitat una infraestructura d'interès públic per al medi natural?

Sí: Concretament és una gran oportunitat per establir els següents elements dels que no tenim en aquest moment:

- Optimitzar i millorar la gestió dels espais protegits de Delta del Llobregat.
- Fer que s'assemblí més al seu equivalent de nord que són els aiguamolls de l'Empordà.
- Fer un seguiment dels hàbitats i espècies amb cartografia i tècniques modernes.

10. Un pla racional de mesures compensatòries juntament amb un pla de gestió, ¿generarà resultats tangibles en la conservació de la biodiversitat?

Sí: No només en la conservació de la biodiversitat sinó molt especialment en el guany de noves espècies, canvi de l'entorn natural cap a una major riquesa d'hàbitats i potenciar la tasca d'embornals de CO2 de la zona. No hi ha dubte que a l'igual que va succeir amb l'ampliació del Port de Rotterdam, amb el temps necessari i la inversió associada també necessària, es poden aconseguir millores molt rellevants del medi natural, especialment de la recuperació dels espais naturals del Delta del Llobregat.

Setmana **Bio**

per l'alimentació ecològica

Coneix els
**pagesos, ramaders
i elaboradors**
a la seva feina

Participa en les
**activitats
gastronòmiques**

Participa
i aprèn en les
**xerrades
i tallers**

**Del 16 al 24
d'octubre de 2021**

Una setmana per conèixer
la producció i l'alimentació
ecològiques

**Les escoles
i les famílies**
també s'hi sumen

Descobreix l'oferta
**a les botigues
i mercats!**

setmanabio.cat

**Generalitat
de Catalunya**

El gas sí que és una qüestió geopolítica, senyora Merkel

Putin utilitza el gas com a font de conflicte i compromet el subministrament a Europa.
Una política que paguen els ciutadans i les empreses

Javier Santacruz - Economista
Cap del Servei d'Estudis de l'Institut Agrícola

La crisi de preus energètics que assola els comptes de resultats de les empreses europees i soscava els pressupostos familiars és, sobretot, un problema geopolític de primer nivell, al contrari del que va defensar la cancellera alemanya Merkel després de finalitzar la reunió última que va mantenir amb el president rus Putin fa unes setmanes.

Cal distingir els dos escenaris pels quals el gas s'ha convertit en un problema de primer nivell per a les economies europees. D'una banda, una situació conjuntural derivada de l'esgotament d'inventaris després dels successius confinaments totals o parcials decretats pels governs per lluitar contra la pandèmia (els inventaris europeus es troben a un 71% enfront del 93% a la mateixa data de 2020), unida a l'expansió de la demanda especialment a Àsia, més altres factors estacionals. Però, d'altra banda, està consolidant un canvi estructural que s'ha anat forjant lenta però inexorablement en els últims anys tant a la banda de l'oferta (el gas està en mans cada vegada de menys països i cada vegada més autoritaris) com en el costat de la demanda (l'impuls de polítiques energètiques destinades a la lluita contra el canvi climàtic i la transició energètica, han col·locat el gas natural com la principal energia d'estabilització i suport).

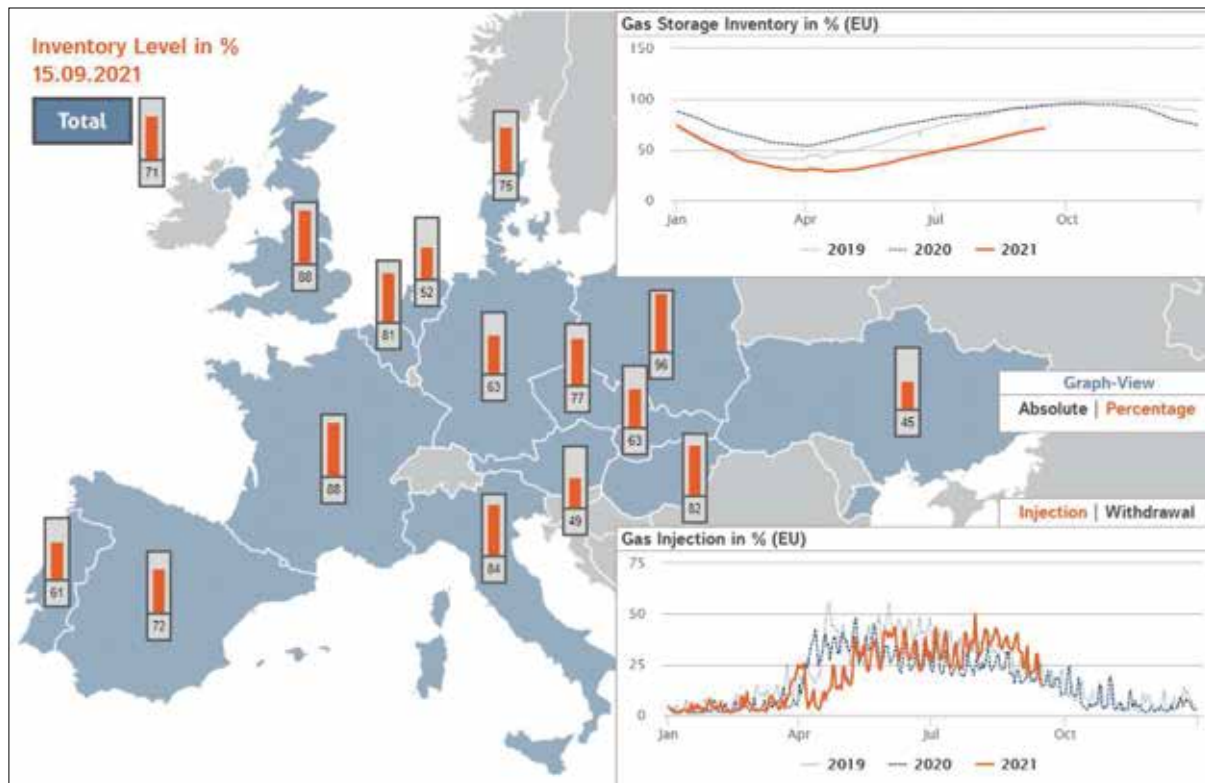
Tant per la situació conjuntural com estructural, el gas natural ha multiplicat el seu preu en els últims mesos, estressant els sistemes elèctrics i tèrmics de tot Europa, i provocant un increment dels costos de producció de les empreses difícilment compensables a curt termini. Si bé els principals mercats de gas han experimentat

fortes pujades, el més actiu i preocupant a nivell global és el gas procedent de Rússia i molt especialment Gazprom, primer productor mundial de gas (12% de la producció mundial) i del qual depenen dia a dia de desenes de milions de llars i empreses europees.

Gràcies a la conjuntura d'inventaris i demanda, Rússia està utilitzant de manera efectiva el gas com a eina de poder enfront d'una Unió Europea cada vegada més dependent del seu subministrament i amb els Estats Units en hores molt baixes després de la retirada caòtica de l'Afganistan. Encara que Rússia va intentar usar el gas com a font de conflicte i tensió en diverses ocasions en l'última dècada, no va tenir èxit per la seva situació de debilitat, per la irrupció d'Estats Units en el mercat de gas global (fins i tot convertint-se en principal productor amb més d'un 20% de quota de producció mundial) i per la seva pròpia debilitat econòmica interna després de les sancions decretades pels Estats Units i la UE.

No obstant això, ara sí que s'ha convertit en una arma efectiva, posant en perill la seguretat del subministrament energètic de la UE, especialment de l'Europa Central, i convertint-se en un element d'ingerència efectiva en la campanya electoral a Alemanya, país especialment vulnerable per la seva feble posició de reserves de gas de cara a l'hivern (gairebé 30 punts percentuals menys que fa un any) i la seva enorme dependència per a la producció d'electricitat (l'aturada nuclear i la retirada gradual del carbó han deixat el gas com a principal energia, obtenint el preu a consumidor final més car de la UE-27).

Gràfic: Inventaris de gas natural a Europa

Font: Montel

Donada la gravetat de la situació, la cancellera Merkel va buscar arribar amb Putin a una mena de “pax romana” en un moment en que Putin no té cap intentiu a cedir en els seus posicions i menys a fer un gest de bona voluntat al voltant de no tornar a atacar Ucraïna a mig termini i iniciar el replegament de la península de Crimea. Sense això, Estats Units no aixecarà les sancions sobre les empreses que col·laboren en la construcció del nou gasoducte que connecta directament Rússia amb Alemanya (el Nord Stream 2) i, per tant, serà difícil que entri en servei amb una antelació suficient a 2024, data en la qual Rússia va anunciar la caducitat de l'actual gasoducte que creua Ucraïna.

Per tant, la situació a curt termini no pot ser més negativa per a Europa i, en conseqüència, per als pressupostos familiars i empresarials. Després del fracàs de la cimera de pau celebrada sobre Crimea a Kíev, a la qual no van assistir ni França ni Alemanya, està més lluny la resolució d'un conflicte que compromet el subministrament energètic d'Europa i provoca tensions en la resta dels mercats de gas, començant per Algèria, la qual va anunciar la ruptura del contracte que mantenia amb el Marroc i l'afectació que això tindrà a Espanya.

Un “coll d'ampolla” com l'actual agita els fantasmes del canvi estructural que es va produir en els anys previs a la gran crisi energètica dels anys setanta del segle passat. En aquell moment, la major part de la barreja de combustibles i la matèria primera energètica per excel·lència va ser el petroli. Ara ho és el gas, un producte al qual la política energètica europea ha donat marge suficient com a garant del subministrament, el qual genera menys contaminació, amb poder energètic important i jugant un paper clau per a les indústries.

La manca d'alternatives al gas, o bé per haver estat proscrites com la nuclear o bé tecnològicament no madures com l'emmagatzematge amb bateries i altres dispositius de l'energia provinent de les renovables, aboca a una major dependència i a preus molt alts fins que els oligopolistes -començant per Rússia- posin fi de manera momentània a la tensió. Aquest és el joc al qual Putin està sotmetent a Europa.

Article publicat a *Invertia- El Español*
21.09.2021

EMPRESA AGRÀRIA i FUTUR

La innovació tecnològica que exigeix l'agricultura per actuar en un mercat cada vegada més competitiu necessita d'empresaris agraris preparats per afrontar els reptes de futur.

La renovada importància central que el sector agrícola prendrà en el teixit econòmic en els propers anys serà l'aspecte real que tindrà un impacte en la forja de l'agricultor i agricultora de les **Generacions Y i Z**.

Hi ha hagut un canvi cultural significatiu a través de les generacions dins del panorama empresarial i laboral global i l'agricultura no és diferent.

L'agricultura és un dels sectors importants en la transformació de l'economia i la societat europea cap a un futur sostenible a llarg termini. Els agricultors europeus s'enfrontaran a diversos reptes en el futur, ja que continuen subministrant productes alimentaris i, alhora, contribueixen a aquesta transició.

Els reptes són molt diversos i inclouen: canvi climàtic, escassetat de recursos, qüestions d'infraestructures i canvis en la demanda d'aliments i hàbits alimentaris i les diferents regulacions que sorgeixen en el sí de la Unió Europea. Es preveu que els consumidors del futur siguin més exigents quant a qualitat, varietat i experiències relacionat amb el menjar. Les dietes saludables també guanyaran importància, en paral·lel a consideracions ambientals i ètiques.

La pandèmia ha augmentat la consciència sobre la producció d'aliments i les pràctiques agrícoles per a moltes persones i sobre el paper de les zones rurals; els agricultors i el sector agroalimentari són crucials per garantir que s'adoptin i se segueixin pràctiques sostenibles a mesura que sortim de la pandèmia. L'agricultura sempre ha jugat un paper clau en el sosteniment de la societat, però això s'ha passat per alt abans.

L'agroalimentari, que ha estat sempre un sector clau en l'economia, ho serà encara més en el futur i aquells que hi treballen o que s'hi volen incorporar han de saber aprofitar les noves oportunitats que ofereixen els canvis que ja s'estan produint. Aquests canvis, però, comporten afrontar nous reptes.

Els nous *rock stars* de l'agricultura són joves entre 15 i 39 anys, que pertanyen a les generacions Millennials i Z (nascuts entre 1980-1995 i 1996-2015, respectivament) i comprenen el món a través de la tecnologia. Usen Facebook, Twitter, Instagram, són fanàtics de les aplicacions, i en totes dues generacions estan ansiosos pel creixement professional.

Aquest grup de joves no busca una feina, sinó ser creatius i emprendre el seu propi projecte; no els fa por les crisis econòmiques perquè han conviscut amb elles, i no estan disposats a tenir la mateixa vida dels seus pares, que es van moure en condicions vulnerables al camp. Són el futur i estan disposats a aprendre, estan oberts al canvi i són curiosos per naturalesa. Com a resultat, els joves tenen la capacitat de deixar enrere els estigmes i estereotips i d'aportar una nova perspectiva.

Aquestes són les generació que revolucionarà el futur de l'agricultura. Només la generació Z suposa al voltant del 31% de la població mundial el 2021. (Font: Forbes). L'ús de tecnologies modernes no només permetrà als agricultors fer més amb menys esforç, sinó que també farà que les activitats agrícoles siguin molt més intel·ligents, eficients i rendibles. En última instància, això canviarà l'estereotip de la vida agrícola actual.

Els Millennials estan fent canvis en moltes de les indústries empresarials i terciàries actuals, i la indústria agrícola no és una excepció. És important adonar-se que el canvi generacional sempre serà una realitat. L'adopció i l'acceptació ràpides de les noves tecnologies és una bona manera d'obtenir els beneficis i créixer més ràpidament.

El canvi climàtic, el creixement demogràfic i la creixent preocupació per la seguretat alimentària han impulsat el sector agrícola a buscar enfocaments més innovadors per millorar les activitats agrícoles i obtenir-ne millors resultats. La tecnologia ja està canviant el funcionament de les explotacions agrícoles, amb l'ús generalitzat dels telèfons intel·ligents i d'Internet fins a l'últim quilòmetre de l'Índia rural. L'agricultura basada en l'IoT (Internet of Things) amb tractors, drons i fins i tot robots controlats a distància serà (és) una nova normalitat del camp en mans de millennials amb experiència en tecnologia i de la generació Z. Els drons de l'agricultura de precisió ajuden a optimitzar els ingressos de les explotacions i augmenten la productivitat, la intel·ligència artificial ens ajuda a avaluar la salut de les plantes, el Big Data i el núvol a l'agricultura ha millorat la gestió del camp i prediu les possibles incidències, les plataformes IoT poden connectar les explotacions directament als compradors, la robòtica emergent a l'agricultura fa que l'agricultura sigui eficient i fiable.

Taxonomia de generacions

Nom de la Generació	Marc temporal a Espanya	Circumstància històrica
Generació Z	1994-2010	Expansió massiva d'Internet
Generació Y millennials	1981-1993	Inici de la digitalització
Generació X	1969-1980	Crisis del 73 i transició espanyola
Baby Boomers	1949-1968	Pau i explosió demogràfica
Silent Generation	1949-1968	Conflictes bèlics

Futur

Per a que els joves no perdin l'oportunitat de formar part d'un dels sectors centrals en el futur de les economies europees i mundials, cal continuar treballant, com fem des de l'Institut Agrícola, en l'assoliment de les millores i canvis necessaris per superar els reptes que ja es veuen en l'horitzó de les noves generacions i que de vegades tenen a veure amb problemàtiques que venen de temps enrere i, tot i que en alguns aspectes poden haver millorat, no han acabat de resoldre's sobretot en les zones rurals, com són la falta d'infraestructures o mancances en el seu manteniment, l'accés limitat a serveis i transports, els canvis demogràfics. L'Institut Agrícola compta, des de ja fa temps, amb dos membres dels que anomenariem *Millennials*.

Posant l'èmfasi en polítiques i actuacions destinades a solucionar aquests obstacles, les noves generacions podran formar part de les interessants perspectives de futur del sector agroalimentari i aportar idees i visions innovadores, d'acord amb els nous temps. Perquè els agricultors del demà seran diferents dels d'avui, però continuaran sent igualment essencials o, fins i tot, més.

Els reptes i les qüestions a què s'enfronten totes les generacions continuen sent continus, i de totes, cap té totes les respostes. Però el positiu és que, com que les coses canvien inevitablement, tenim una generació incipient amb ganes i voluntat de conèixer-les.

Tot i l'ampli espectre de generacions que ara comparteixen la societat (Boomers, Gen XY, Millennials i Gen Z), els aliments continuen sent un denominador comú que tots compartim. Tot i estar separats pel temps i els valors, arribar a una comprensió és fonamental per al nostre futur. Al sector agroalimentari, el debat i les decisions han de venir de la millor de totes les nostres experiències i percepcions.

IRENE D'ABADAL MAS

Junta Directiva de l'Institut Agrícola

TONI BARTOLÍ SALA

Junta Directiva de l'Institut Agrícola

Dins de la sèrie d'entrevistes que vam encetar uns números enrere de La Drecera, comptem en aquesta ocasió amb dos convidats especials amb els quals parlarem no només de les seves arrels com a empresaris agraris sinó també sobre el futur. Irene d'Abadal i Toni Bartolí representen a una nova generació d'empresaris agraris que al llarg d'aquesta entrevista mostraran un criteri sòlid i de gran interès sobre present i futur de l'agroalimentació.

Amb els seus propis valors i perspectiva del món i, en funció de les seves experiències vitals, la **Irene** i el **Toni** són dos *millennials* que, a dia d'avui, estan implicats en el negoci familiar dedicat a l'agricultura, que ja coneixen des de ben petits. Les seves opinions i les seves idees contribueixen a una visió més global que permet desenvolupar l'empresa. Tenien clar, però, que la pressa per incorporar-se no podia fer oblidar una altra obligació superior: adquirir la formació i cultura necessàries per afrontar la vida amb èxit.

Toni Bartolí Sala, nascut a Barcelona, Llicenciat en Administració i Direcció d'Empreses per la Universitat de Barcelona. Després de 12 anys al sector bancari, a dia d'avui desenvolupa la seva tasca professional a temps complert al negoci familiar dedicat a l'agricultura - a la Conca de Barberà - i a la gestió del patrimoni. És membre del Col·legi d'Economistes de Catalunya, on actualment és el President de la Comissió de Joves. Forma part d'una Associació per la preservació d'edificis històrics i catalogats així com també es membre actiu de l'Associació de Voluntaris de CaixaBank. Forma part de Junta Directiva de l'Institut Agrícola.

La Irene d'Abadal Mas, és llicenciada en Publicitat i Relacions Públiques per la Universitat Ramon Llull - Blanquerna de Barcelona i Màster en Disseny en la Comunicació, per la universitat Central Saint Martins de Londres. Dissenyadora gràfica, ajuda en la gestió de l'empresa familiar, ubicada a la comarca d'Osona, dedicada a l'agricultura i ramaderia i gestió del patrimoni. També, forma part de Monumenta, associació per la preservació d'edificis històrics i catalogats.

Sou la següent baula d'una cadena de generacions dedicades a l'agroindústria. ¿Quins valors que us han inculcat les vostres generacions anteriors d'empresaris agraris destacaríeu com els més importants?

Irene: El que he après dels meus pares és l'ètica laboral de tractar bé a qui està treballant amb tu. El què he vist des de petita és això, mai menysprear a ningú, donar "el callo", que no et caiguin els anells. Arriscar, però sense donar pals de cec. Com se sol dir "Qui no arrisca, no pisca".

Toni: Tractar bé a les persones és imprescindible. Més enllà d'això, el valor que més m'han inculcat és l'esperit de sacrifici, d'esforç, que seria vàlid per a qualsevol tipus d'empresa familiar, no només agrària. En el nostre sector en concret, valors essencials com ser pacient i saber ser resolutiu, anticipar-se als canvis de temps, prendre decisions de quan sembrar, abonar, recollir la collita ... I tant en anys bons com dolents, el tenir una visió general, saber no malgastar en anys bons i tampoc no desanimar en anys dolents, en els que pots perdre parcialment o totalment la collita.

Concretament, ¿esteu continuant amb les explotacions familiars amb un esquema similar al d'anys enrere o quin grau de diversificació i complementarietat amb altres activitats productives heu introduït en la vostra activitat pel que fa a la que van tenir els vostres pares i avis?

Toni: Jo em vaig incorporar definitivament a l'explotació fa just dos anys, moment en què vaig deixar la feina en el món de la banca. D'aquests dos últims anys, un i mig podem dir que ha estat pur i dur de pandèmia, de manera que pocs canvis he pogut fer tot i haver moltes idees i ganes. Tot el que ha passat en aquest últim any i mig et dóna un punt de vista diferent i et fa meditar una mica més. El que creïem que era intocable i que era per sempre, no és així. Al costat la meua mare, jo diria que estic incorporat des de fa més de 15 anys, en els quals hem anat fent cada vegada més agricultura ecològica a l'empresa. Parcialment la finca és mixta, tenim extensió convencional i també ecològica. D'altra banda, també vam intentar diversificar el negoci. Vam substituir el què era una petita explotació de bestiar oví, amb el qual sembla que la família va arrencar el negoci agrícola fa un parell de segles, per uns apartaments turístics que explotem des de l'any 2006. La part d'explotació cerealística i vinícola segueix més o menys la mateixa estructura, si bé modernitzant-la amb sistemes de treball molt més eficients, mecanitzant-la i incorporant nova maquinària. Seguim comptant amb persones, però ja no en plantilla, sinó contractant i externalitzant els nostres serveis.

Irene: Com jo encara no estic a el 100% amb aquesta activitat, puc posar l'exemple del que ha fet el meu pare fins a l'actualitat. Pel que fa a bestiar ha crescut bastant tant porcí com boví, s'ha fet una posada al segle XXI de les granges a l'igual que la seva oficina (sí, les granges tenen oficina, això la gent ni s'ho imagina). La diversificació de l'activitat ramadera la tenim en cereals. Actualment, la meua feina principal és el disseny gràfic, però la meua intenció és poder en el futur compatibilitzar els dos treballs, sóc una ferma convençuda de la diversificació. Si una cosa va malament, tens l'altra. I si tot va bé, doncs millor.

Per als propers anys, quines perspectives teniu pel què fa a creació de valor en les vostres explotacions? ¿Com esteu veient els canvis que s'estan produint en aquest terreny provinents de la política europea en matèria d'agroalimentació,

la inflació, la sobirania alimentària ...?

Irene: La política europea pensa més amb una mentalitat de ciutat que de camp. Creuen que ajuden, però en realitat fan tot més difícil. Ajuden a mitges, podríem dir. Posats a ajudar, és millor que facilitin l'activitat. Ensenyar a pescar en lloc de donar peix. Em fa la sensació que van a lo fàcil per evitar polèmiques.

Toni: En aquest cas, m'interessa des del punt de vista de la creació de valor en les explotacions. M'agradaria poder donar valor al nostre negoci potenciant l'almàssera d'oli tradicional que encara tenim a la nostra finca. Es va tancar de cara al públic fa més de 30 anys, però des de llavors seguim produint oli per a autoconsum. Crec que per a nosaltres seria de gran valor posar-lo en marxa, actualitzant la línia de negoci, on segurament l'allotjament turístic podria tenir un paper important. Crec que aquest tipus de béns destinats al consum és el que pot suposar un canvi real a les explotacions a l'hora de fer el compte de resultats. Òbviament, en el cas d'Irene, que té granges, és diferent.

És evident el gir europeu cap al «verd», però ¿confieu en què el sector agroalimentari sigui capaç de seguir produint aliments de forma assequible i prou?

Toni: És la gran pregunta. Cal seguir apostant pels productes de proximitat. Un major consum de producte propi hauria d'ajudar a ser més eficients. Ho hem vist durant la pandèmia, arran de la por que faltessin productes. Està passant amb els materials, no sabem el que s'acosta a la Xina. No només passa en el sector agro, també en cadenes de valor com els components, vaixells, contenidors ... En un país tan ric com el nostre a nivell de producció càrnia, de productes vegetals i altres no podem dependre de l'exterior, al menys hem de tenir les nostres necessitats cobertes. Hauríem de generar superàvits voluminosos en gran quantitat de productes alimentaris. Molt més que altres països. Per descomptat no vull sonar «proteccionista». Un dia et pot venir de gust una fruita exòtica, o carn wagyu japonesa i afortunadament accedeixes a ella amb el grau actual de llibertat comercial. Però en el dia a dia hem de potenciar productes del territori, conèixer bé l'estacionalitat dels aliments ...

Irene: Estic totalment d'acord amb en Toni, crec que en el qual país en què vivim, que som l'horta d'Europa, hem de saber autoabastir-nos nosaltres mateixos, som capaços, tenim tot, el clima, la tecnologia ... Quant al tema de proximitat, crec que cal millorar, a banda de la sostenibilitat per temes de transport, el model de creació de riquesa en l'economia local. Si compres local, qui guanyarà diners és el teu veí, no un senyor que està a quatre mil quilòmetres de casa teua. I en la qüestió "verd", és un tema important, però cal ser conscients que produir així és molt més car. Què hem de fer? ¿Mantenir el preu baix, produint més car? ¿El consumidor es pot permetre comprar més car, voldrà pagar més? Hem de reflexionar productors i consumidors sobre què preferim.

Quines inversions jutgeu que són necessàries fer tant per part del sector privat com del sector públic en el medi rural?

Toni: Jo diria que el medi rural en general té moltes mancances. La primera de totes elles és la connexió a internet. Un cas molt concret: ara estem a punt de veremar i he de tramitar qüestions com demanar els albarans de transport del raïm (ja no vas a l'oficina d'Agricultura a tramitar).

Això exigeix d'una connexió raonable. Quan parles amb qualsevol companyia telefònica, et diuen que per a ells no és rendible invertir en un municipi de 300 habitants i ho entenc, però per pagar impostos tots som iguals. En segon lloc, una altra de les necessitats és apostar tant de forma privada com de forma pública en formació agrària perquè la gent que vulgui continuar en aquest mitjà pugui fer-ho.

Irene: Telecomunicacions és molt important. Millorar també trens, tant de passatgers com de mercaderies, carreteres ...

Toni: La manca d'habitatges és un altre dels problemes. Hi ha gent que no fa servir les cases, però tampoc les posa en lloguer, en venda. La pròpia administració no està apostant per fer aquest tipus d'habitatges assequibles o facilitar eines, o deduccions fiscals per arreglar masies, finques que la gent té i que no vol vendre. La Irene i jo venim de tradició familiar i ho hem viscut i gaudit molt, però també hi ha gent que només té una casa aquí i que s'han anat a Barcelona i malgrat això vénen els caps de setmana, a l'estiu, segueixen tenint l'arrelament al municipi. Tant a Catalunya com a la resta d'Espanya ¿per què no incentivem tot això? Que la gent potser pugui arreglar la casa familiar, una part per llogar i una altra per viure ells, per venir el cap de setmana.

I a part de les infraestructures físiques i del digital, que és fonamental, en el mateix sector agroalimentari, per exemple, en matèria de regadius, en matèria també fins i tot de la pròpia connexió dels mercats agrícoles, on veiem molta dispersió ... ¿també per aquí veieu que hi ha una necessitat concreta sobre això?

Toni: Per descomptat que és necessari. L'Institut ha apostat molt per defensar les inversions al Canal d'Urgell. A aquests agricultors els ha canviat la sort el tenir aquestes inversions. El primer pas va ser tenir el regadiu, i amb la modernització es pot millorar substancialment. En el meu cas, a la Conca de Barberà és molt poc probable que hi hagi un sistema així, però seria bàsic. Per poder produir més, ser més eficients, i optimitzar recursos.

Quines reformes creieu que són necessàries en l'àmbit rural? Estem condemnats a una despoblació imparable a Catalunya i Espanya?

Irene: La burocràcia, com passa en altres sectors, és massa complicada. Si has crescut al camp, saps tots els problemes que tens, sent poc gratificant. Tampoc és gratificant que et dediquis al camp, no està prestigiat. Aquests elements, més les dificultats de transport, telecomunicacions, una administració que resta i no suma ... fan molt complicada la nostra activitat. Hi ha ajudes per a gent jove de menys de X anys que comenci, però moltes vegades no comences, segueixes

el que ja tens al darrere. La majoria dels que conec, alguns sí que van començar de zero, però no molts. Sempre hi ha un tema de continuïtat. Jo entenc que la gent marxi ... és molt difícil, sobretot quan creixes aquí, enmig del no res.

Toni: Estem condemnats a aquesta despoblació, però encara hi hauria una possibilitat de salvar-se. Sembla que, des de la pandèmia o fins i tot una mica abans, la gent ja mostrava interès a buscar habitatges en zones rurals, el que és una bona notícia a mitges, perquè si l'interès en venir a zones rurals és per estar únicament i exclusivament més tranquils o per accedir a un habitatge més fàcilment que en una ciutat, llavors ja no som del tot rurals. Tothom és benvingut, a major volum de gent, més infraestructures, més inversió, més polítics que seran conscients que hi ha municipis que tenen població també en ella, però també necessitem gent que vingui per dedicar-se al negoci agrari, no només per teletreballar .

Irene: Crec que un dels problemes que tenim és que de cara a l'administració només hi Barcelona i Madrid. Ho fan tot des d'allà, per allà.

Quan s'entrevista en qualsevol mitjà a un jove que treballa en el nostre sector, gairebé de manera automàtica el primer que comenta és la necessitat d'ajudes com les que existeixen en aquest moment, per exemple, per a la incorporació de joves a l'agricultura. ¿Creieu que aquest tipus d'ajudes són necessàries, o sou partidaris d'altres mecanismes per facilitar l'accés a l'agricultura de les noves generacions?

Irene: No tinc molta experiència en demanar ajudes de joves en aquest sector, però pel que he sentit, ajuden quan comences, i crec que ha d'anar més enllà de diners. Crec que una estructura d'assessoria aniria molt bé. I també l'administració, com quan en els anys 80 feia molt èmfasi en el que Espanya s'ha de dedicar als serveis, ja que potser ara Espanya ha de tornar al sector primari, i en lloc de pensar tant en el consumidor final, també poden pensar una mica en els productors, el principi de la cadena.

Toni: He de dir que aquests ajuts segueixen sent molt necessàries, al meu pesar. La maquinària agrícola està tecnològicament molt avançada, fet que suposa un major cost a l'hora de adquirir-la. Posar en marxa un negoci sempre és difícil, però si és agrícola crec que encara més. És una carrera de fons en la qual cal tenir paciència i resistir. El problema és que només són ajudes econòmiques. Haurien de complementar-se amb suport, amb escoles de formació, Mentoria, algun sistema d'ajuda de formació, d'especialització, el poder entendre que l'agricultura diària d'avui ja no és el fer volum, el fer quantitat, sinó qualitat.

Sentim habitualment reflexions del tipus “els joves d’avui viuen pitjor que els seus pares quan tenien la mateixa edat”. Al vostre parer, ¿és això cert en el medi rural en el que desenvolupeu la vostra activitat?

Irene: No estic d’acord. Òbviament vivim millor que els nostres pares, però en relació amb el que ells feien, tenim menys ingressos. Tenim milions de coses molt més accessibles que abans i en l’agricultura igual. Com eren els tractors d’abans? Només amb això ... El nostre sector ha fet un canvi impressionant.

Toni: Estic d’acord amb la Irene, és sens dubte una cosa discutible en el nostre sector aquesta percepció. No fa tants anys recolectàvem el raïm a mà, i només un parell de generacions enrere, llauraven, sembraven amb eines arrossegades per animals i recollien el cereal amb la falç. Crec que dues generacions anteriors no hagués deixat el sector bancari per l’agrari. És més, segur que a casa no m’haguessin deixat. Els marges de negoci sí que és cert que no són els mateixos, són menors, però sí tenim millors produccions, els costos han baixat, els rendiments també han millorat amb els sistemes d’elaboració, tecnificant el camp també tenim millors rendiments. No obstant això, els preus tampoc han variat tant en els últims 30 o 40 anys. La paritat de poder adquisitiu en aquest sentit ha variat. El que els nostres pares podien fer amb el que guanyaven, i el que nosaltres podem fer.

Imagineu-vos que s’acosta un jove que no té clar el seu futur, però que sap què és el camp i quant costa guanyar-se la vida en això. Quin consell li donaríeu? Li animaríeu a emprendre en l’agroindústria? ¿Us heu trobat dins de la vostra activitat professional principal gent que conegui el món rural i que tingui una certa inquietud, o fins i tot com a segona activitat o complementària, s’hagi animat a camp?

Irene: Sí, òbviament. No pots enganyar; com tot, requereix el seu esforç i el seu sacrifici, però si la gent té inquietud, per què no animar-la, sigui en el sector que sigui? Per pocs que volen fer-ho, com per espantar-los ... Sí que és cert que veig més intenció de gent que no ha crescut al camp o que no té un llegat al darrere que el que sí que és originari del món agro. D’entre els meus veïns de granges, només n’hi ha un que es dediqui a això. Els altres, els de la meua edat, s’han anat, ningú es dedica, ni té intenció de tornar a l’agricultura o la ramaderia. En canvi, gent que no ve d’allà, són els que tenen més ganes d’emprendre, no sé si perquè és una cosa nova. Encara que vinguin d’altres sectors, hi ha gent que es dedica a la comunicació i els agrada molt el tema rural, aconsegueixen una finca barata i es fica.

Toni: A mi m’agradaria molt animar a la gent que s’ho planteja, l’únic és que el primer que li preguntaria, més que donar-li un consell, és si va a explotar terres pròpies, les ha de comprar, les ha d’arrendar, si disposa d’una mica de maquinària, que inversions ha de fer i quin és el seu objectiu, el seu *target*. ¿va a produir per vendre a cooperatives, o va a fer producte final o què és el que vol fer, quin model de negoci té pensat, si vol vincular-ho amb turisme, agroturisme ...? En relació amb el que deia Irene, hi ha gent que ve i es vol dedicar a això, més que la pròpia gent de poble, que de vegades s’ha marxat i vénen el cap de setmana. És perfecte que hi hagi gent amb aquestes ganes, però, a la fi també hi ha d’haver gent amb ganes de muntar negocis, d’invertir.

Irene: Del que m’adono, arran d’això que deia en Toni ara, és que la gent que conec que vol dedicar-se a aquest sector, ja és prou gran, no tenen 16 - 18 anys. Encara que semblin coses molt impulsives, com algú de ciutat que vol anar-se’n al camp, el que jo he conegut és que no, que està molt madurat i que realment vénen mentalment preparats per a l’esforç.

Finalment, no puc deixar de preguntar-vos parlant de futur: què és per a vosaltres avui l’Institut Agrícola i què creieu que ha de ser tant per la vostra generació com per a les futures?

Irene: El que es fa està molt bé, fer pinya, defensar els interessos de tot aquest sector, perquè si no ho fa l’Institut, no ho està fent ningú. Hi ha altres associacions, però tothom mira per la seva butxaca. El què ha de buscar l’Institut és aquesta continuïtat que hi ha ara mateix, que els que formen part de l’organització busqui el bé comú i no el benefici personal.

Toni: Els meus avantpassats ja van ser socis de l’Institut, la meua mare es va donar d’alta fa més de 20 anys i des de llavors, crec que, com per la Irene, forma part del nostre dia a dia. Tinc record d’anar amb la meua mare a l’Institut, quan calia fer consultes tant laborals, expropiacions, que per a molts empresaris agrícoles un dels pànics és la relació amb l’administració. La tranquil·litat de dir, *anirem a l’Institut i aviam Què ens Diuen*. Et diria tots els noms dels professionals que han estat treballant tants anys a l’Institut. L’Institut ha sabut modernitzar-se, estar a el dia. Per a nosaltres és un suport imprescindible per al negoci, a nivell informatiu (les fitxes informatives, que cada dia són més completes, i els resums de premsa que també rebem), però també la relació social amb altres empresaris de sector, amb gent amb la que arribes a fer amistat. La importància de que l’Institut formi part de Foment, a la fi, l’agricultura forma part del motor econòmic del país. Perquè tot funcioni, perquè hi hagi empreses càrnies, perquè s’acabi exportant ... hi ha petits com jo, i més petits, que estan fent tot això i llavors crec que és important que es tingui una visió dins el món de l’economia, de la qual formi part el sector agroalimentari. El què mou el sector agroalimentari a Espanya i Europa és molt i jo crec que l’Institut ha sabut adaptar-se a això, englobar-.

Irene: Una cosa que ja està fent també l’Institut ara és posicionar aquest sector, que dona de menjar a la gent, i és important que la societat en general li doni aquest valor. Si ho compares amb EE. UU., els ramaders tenen molta importància en l’opinió pública o en la presa de decisions de l’administració. Per què aquí no? Això és el que ha de fer l’Institut, i gràcies a la vicepresidència de Baldiri a Foment, crec que estan en això, poc a poc, per aconseguir-ho. Un altre tema important és que l’Institut està pel tema de la igualtat. A la institució hi ha dones des de fa molts anys, a la directiva i l’executiva, i sòcies de ple dret.

Toni: Jo afegiria que, abans que es parlés de tot això, vosaltres, a l’Institut, ja estàveu donant-li importància a les empresàries agràries, perquè la meua mare ja en formava part quan encara no s’apostava per tot això.

Irene: En Toni i jo formem part de la Junta Directiva de l’Institut i podem assegurar que l’interès de l’Institut és treballar per un sector agroalimentari i forestal en lliures condicions per créixer i competir com qualsevol altre sector econòmic.

Moltes gràcies

El unilateralismo verde de Europa

La ambiciosa estrategia climática unilateral de la UE transformará a Europa en una fortaleza comercial. Pero sin China, India y Estados Unidos a bordo, otros países tendrán cuidado de no seguir a la Unión Europea en su papel autoproclamado de conejillo de Indias verde del mundo.

Por Hans-Werner Sinn

La Unión Europea es uno de los pocos firmantes del Acuerdo climático de París de 2015 que inicialmente se comprometió a límites vinculantes de sus emisiones de dióxido de carbono, al haber prometido reducirlas en un 40% (y ahora 55%) con respecto a los niveles de 1990 para 2030. El 14 de julio, la Comisión Europea presentó un paquete integral de medidas destinadas a alcanzar reducciones masivas de las emisiones de CO₂ de las empresas y hogares de la UE en el corto plazo para cumplir con la meta del 55% para 2030 y hacer que el bloque sea neutro en carbono para 2050.

Nunca antes el mundo vio un esfuerzo comparable para proteger al medio ambiente. Y rara vez, excepto en tiempos de guerra, las economías de mercado han estado sometidas al tipo de planificación central rígida que hoy propone la Comisión.

El programa avizora tres sistemas diferentes de intercambio de emisiones de CO₂. La Comisión planea expandir el programa existente, que ya se aplica a los sectores energético y químico y a partes de la industria básica o al transporte. La UE también creará un sistema de intercambio nuevo y separado para los edificios y el transporte terrestre. Asimismo, ya no se asignarán certificados de emisiones sin cargo. Por el contrario, la Unión Europea quiere venderlos y utilizar las ganancias para financiar transferencias a secciones más pobres de la población, reduciendo a la vez marcadamente la cantidad de certificados cada año.

En 2020 la UE introdujo una llamada taxonomía para clasificar las inversiones según cuán “verdes” fueran, con el objetivo de instar al Banco Central Europeo a implementar operaciones de crédito diferenciadas que ofrecieran a las empresas certificadas como sostenibles tasas de interés más bajas. La Comisión ahora propone una prohibición total del uso directo de combustibles fósiles en motores de automóviles después de 2035; los coches luego deberán estar alimentados con electricidad almacenada en baterías o en tanques de hidrógeno. Y las emisiones de tráfico aéreo de la UE se congelarán en los niveles de 2020.

Por último, la Comisión planea introducir un mecanismo de ajuste de carbono en frontera para poner un precio del carbono a las importaciones de materiales industriales básicos en la UE. Esto está destinado a impedir una llamada fuga de carbono, o la relocalización de las emisiones de CO₂ en otros países fuera del bloque.

Si estas medidas pasmosamente audaces van a funcionar o no es un interrogante abierto. Lo que es seguro, sin embargo, es que al poner a la industria europea de rodillas y privarla de su competitividad, tendrán un efecto inmensamente negativo en los estándares de vida de la región. La fuerza principal detrás de las propuestas de la Comisión es Frans Timmermans, su vice presidente ejecutivo para el Tratado Verde Europeo, que está transformando a Europa en un sistema económico proteccionista controlado centralmente desde Bruselas —y cometiendo muchos errores en el camino—.

Por ejemplo, los sistemas de intercambio de emisiones separados para diferentes sectores económicos y el control del mercado de capital a través de la regulación de taxonomía de las inversiones violarán la ley del precio único, la base normativa de la economía, que es indispensable para una estrategia destinada a evitar las emisiones de CO₂ que minimice los costos.

Timmermans también pasa por alto el hecho de que el petróleo, el gas y hasta cierto punto el carbón son bienes que se comercializan internacionalmente. Los combustibles que Europa ya no consume se venderán en los mercados mundiales a otros países que estarán felices de comprarlos a precios más bajos. La fuga de carbono resultante implicará que, aún si la UE formalmente cumple con su promesa del acuerdo de París, sus reducciones de emisiones relacionadas con el transporte no beneficiarán al clima global.

Para que una prohibición del uso de petróleo en automóviles tenga algún efecto climático positivo, la UE tendría que almacenar el combustible no utilizado en tanques bien protegidos en algún lugar de su territorio. Pero los líderes del bloque mantienen un silencio sensato en este sentido para no poner de manifiesto el sinsentido evidente de su estrategia unilateral.

Asimismo, contrariamente a las expectativas de la Comisión, abolir los motores de automóviles a gasolina y diésel y hacer un cambio a vehículos eléctricos (VE) prácticamente no significará ningún aporte a la reducción de las emisiones globales de CO₂.

La UE actualmente sigue generando una proporción significativa de su electricidad a partir del carbón, y Alemania, la economía más grande y más industrializada de la UE, se ha comprometido a decomisar sus plantas de energía nuclear en 2022. Para los próximos años, en muchos países de la UE, los nuevos VE por lo tanto funcionarán esencialmente con energía adicional proveniente de las plantas de carbón europeas existentes, que tienen capacidad libre, mientras que las plantas de energía eólica y solar existentes producen al máximo y no pueden hacer ajustes.

Dado que los VE acelerarán la minería de carbón en Europa en el corto plazo, y que los motores a combustión tendrían combustibles usados que se comercializan internacionalmente y, por lo tanto, son neutros en carbono, la prohibición por parte de Europa de motores

a combustión interna puede resultar inclusive en más emisiones de CO₂ en los próximos años.

El principal problema es que la UE no está coordinando sus acciones con otros países —ni siquiera a través del acuerdo de París—. Aproximadamente el 70% de los casi 200 firmantes no se han comprometido a limitaciones cuantitativas de las emisiones de CO₂ y aplauden silenciosamente el hecho de que una pequeña minoría de países hayan prometido no comprar tanto combustible frente a sus narices.

La idea de la Comisión de que el sistema de ajuste en frontera propuesto puede impedir o contener una fuga de carbono es infundada, si no ingenua. Aún si la UE pudiera gravar el contenido de CO₂ de todas las importaciones, no tendría manera de impedir que los combustibles comercializables que ya no utilice sean transportados a otras partes del mundo y quemados allí. La UE se está centrando en la parte insignificante de la fuga de carbono relacionada con el contenido de carbono de los bienes comercializados, y pasa por alto la fuga directa a través de la venta de los propios combustibles.

Al igual que la venta de certificados de emisiones de CO₂, el impuesto de ajuste en frontera finalmente le brindará a la UE una fuente de ingresos. Pero es poco probable que quienes tengan que pagar los aranceles lo consideren una ventaja.

La ambiciosa estrategia climática unilateral de la UE transformará a Europa en una fortaleza comercial, alentará al proteccionismo verde a nivel global y les dará a otras regiones la oportunidad de desarrollarse utilizando energía más barata. Y sin China, India y Estados Unidos a bordo, otros países tendrán cuidado de no seguir a la UE en su papel autoproclamado de conejillo de Indias verde del mundo. Si Europa no tiene cuidado, correrá el riesgo de encontrarse en un club climático de un solo miembro.

Hans-Werner Sinn es Profesor emérito de Economía en la Universidad de Múnich, fue presidente del Instituto Ifo de Investigación Económica y se desempeña en el Consejo Asesor del Ministerio de Economía alemán. Es el autor de The Euro Trap: On Bursting Bubbles, Budgets, and Beliefs.

El triple repte de l'agroalimentació espanyola: competitivitat, medi ambient i suficiència

Javier Santacruz - Economista
Cap del Servei d'Estudis de l'Institut Agrícola

El sector agroalimentari ha estat fins ara una de les apostes més fortes que al llarg de la seva història ha fet la Unió Europea, amb un objectiu que segueix vigent: mantenir un sector orientat cap a l'interès general d'alimentar una població creixent, amb elevades exigències de seguretat i qualitat, amb una dieta cada vegada més sofisticada i amb una funció reguladora del territori, del medi natural i el seu desenvolupament.

Sota un estricte marc normatiu, a canvi d'aquest focus del sector cap al servei a la societat en general, la Unió Europea va establir uns mecanismes de suport i sosteniment de les rendes, de manera que es pogués compensar l'esforç realitzat per agricultors, ramaders i la resta de la cadena amb una sèrie de transferències pressupostàries (la PAC).

En el marc d'aquesta política, els consumidors espanyols han pogut gaudir al llarg de l'últim mig segle d'aliments a preus assequibles, abundants i sotmesos a estrictes controls de qualitat; mentre que els productors, transformadors i distribuïdors s'han repartit les rendes en funció del seu poder de mercat, del territori on operen i dels moviments en els mercats internacionals, però sota un marc tendent cap a la 'sobirania productiva', és a dir, reduint la dependència de les importacions de béns agroalimentaris.

Aquest sistema que, en el fons, podria ser considerat com un pilar més de l'Estat de Benestar, afronta en els propers anys nombrosos reptes, sent el més important el canvi de prioritats per part de les institucions

europnees, les quals consideren que el gran assumpte actual és el canvi climàtic i com d'aquest han de penjar la resta de les polítiques europees, estant entre elles la PAC. En aquest sentit, el lideratge que Europa vol tenir enfront del món en matèria de descarbonització de l'economia i impuls d'un model 'verd' i renovable, requereix d'importants inversions que estan exigint un redisseny de la política pressupostària, tal com s'ha posat de manifest en l'elaboració del Pressupost pluri-annual europeu 2021-2027.

A això s'afegeix la recuperació macroeconòmica, especialment dels països que més han patit durant la crisi en l'últim any i mig. Donada la dificultat d'Espanya de recuperar els nivells de PIB anteriors a març de 2020 abans de 2023, i davant la incertesa al voltant del comerç i les cadenes globals de valor, l'agroindústria pot jugar un paper vital per millorar la conjuntura socio-econòmica i exercir de 'tractor' dels sectors productius que més pesen en el PIB nacional (al voltant del 30% la suma de turisme, construcció i automòbil, davant el 5,8% del PIB del sector primari i 11,4% del total del mercat agroalimentari europeu segons IVIE).

Per tant, tant la recuperació econòmica com la 'transició verda' poden trobar en el sector agroalimentari un poderós aliat. No obstant això, no és un procés ni automàtic ni passiu per part del sector primari. Específicament en matèria 'verda' és imprescindible generar l'espai per emprendre inversions sostenibles, climàticament neutres i que preservin la capacitat productiva agroalimentària tant a Espanya com en el conjunt d'Europa.

Precisament aquest aspecte és el que es veu amenaçat amb iniciatives legislatives comunitàries com l'Estratègia del Camp a la Taula o l'Estratègia Europea de Biodiversitat, les quals pretenen instaurar una visió 'idíl·lica' del camp en la qual la producció es focalitza fonamentalment en l'àmbit local, ecològica, *conservacionista* i amb limitació d'actuacions que alterin l'actual medi natural.

Inevitablement aquesta orientació portarà a una reducció de la producció agregada, més fragmentació de les explotacions amb el que suposa en termes de pèrdues d'eficiència i productivitat (a més de major debilitat davant de situacions de tensions en la cadena de producció) i, finalment, pujades dels preus tant en origen com en destinació dels aliments. Aquestes tensions inflacionistes de fons estan començant a manifestar-se en els països on més s'ha avançat en aquest tipus de camí conservacionista. Això és menys notable encara a Espanya, la qual va tancar 2020 amb un superàvit comercial agroalimentari un 34% superior a 2019

(17.337.000 d'euros segons el Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme) i amb una evolució molt favorable en els primers mesos de 2021 (pugen un 9,1% fins al maig, amb un lideratge molt marcat de fruites i hortalisses, juntament amb carn, i amb un pes total sobre les exportacions espanyoles del 19%).

Aquesta és la radiografia més precisa de com el sector agroalimentari espanyol està evolucionant. Un sector que ha de ser més proactiu que reactiu, articulant mecanismes de mercat que compleixin un doble objectiu: d'una banda, contribuir a la lluita contra el canvi climàtic i, d'altra banda, generar una activitat econòmica creadora d'ocupació, oportunitats i fixació de població al territori. Ser competitiu i amb mercats perfectament articulats i connectats permet aconseguir els objectius climàtics, i no a l'inrevés. El sector agroalimentari espanyol haurà de reposicionar-se posant en valor l'enorme riquesa rural i natural que té Europa sense la qual no és possible articular un 'Pacte Verd' econòmicament i socialment sostenible en el temps.

Article publicat a *Invertia- El Español*
27.09.2021

Política Forestal al Parlament Europeu:

Divisió entre eurodiputats nòrdics i mals presagis en el posicionament expectant dels del Sud

En un acte organitzat a principis de setembre per **Euractiv** es van poder copsar les diferents postures existents als diversos Estats membre en relació a l'**Estratègia Forestal Europea** i les legislacions i decisions que l'acompanyen. Tot seguit les analitzem.

■ Els països nòrdics tenen un gran interès en la política forestal europea per la importància de les seves indústries de la fusta, la polpa i el paper. **Suècia** és el tercer exportador mundial de cel·lulosa, paper i fusta serrada, i a **Finlàndia** els productes forestals suposen la cinquena part de les seves exportacions.

Aquest lideratge s'ha reforçat en els darrers anys amb una aposta decidida pel I+D i una defensa aferrissada de l'estratègia de la bioeconomia, centrada en l'ús de la biomassa com a producte industrial de futur per a sectors com el tèxtil o la construcció, esdevenint matèria primera essencial en un horitzó que reduirà el consum de materials plàstics d'origen no renovable.

■ L'Eurodiputada sueca dels Socialistes i Demòcrates (S&D), **Jytte Guteland**, va advocar per una gestió forestal responsable, amb tala només a àrees seleccionades on els arbres han arribat a la maduresa completa i absorbeixen menys diòxid de carboni, ja que la fusta utilitzada en materials de construcció o mobles el captura i l'emmagatzema durant dècades.

Aquest posicionament ens fa veure com d'escorat està el debat cap a la postura del Nord d'Europa, on determinats riscos no entren ni tan sols en l'esquema de treball.

Aquesta opinió va ser fortament rebutjada pel legislador verd **Ville Niinistö**, exministre de medi ambient finlandès que no contempla la tala: "En condicions nòrdiques, fins i tot els boscos vells o morts poden emmagatzemar carboni durant centenars d'anys", va argumentar citant investigacions científiques recents.

La ciència ja ha demostrat que un bosc envellit deixa de ser embornal (mes enllà del carboni ja emmagatzemat) i esdevé emissor net de CO₂ a partir d'una determinada edat. Les discussions sobre aquest fet serien pròpies dels països nòrdics i de llur indústria, amb taxes d'aprofitament dels boscos properes al 90% i on no cal preveure especials acumulacions de biomassa.

En el context mediterrani aquesta discussió no té un sentit pràctic. En el cas espanyol, (similar al de Portugal o Grècia) la biomassa que s'aprofita al bosc sovint no arriba ni al 20%, amb una acumulació del 80% del creixement anual de la biomassa, esdevenint una bomba de rellotgeria com s'ha pogut copsar recentment a Portugal, Màlaga o la Ribera d'Ebre, a Catalunya.

LA BATALLA PELS EMBORNALS DE CARBONI

■ El debat sobre si fer o no gestió forestal activa -i collites regulars- és polèmic als països nòrdics, donada la importància del seu sector forestal. A la resta de la UE, els boscos sovint es consideren un "embornal de carboni" amb un paper important en la consecució dels objectius climàtics.

Al setembre de 2020, a la presentació d'objectius climàtics de la UE per 2030, **Frans Timmermans** va dir que "l'embornal ha de tornar als seus nivells anteriors si Europa vol assolir la neutralitat climàtica i preservar la biodiversitat a el mateix temps". Aquest enfocament es va confirmar amb la presentació de l'**Estratègia Forestal**, que inclou una proposta per augmentar la quantitat de carboni emmagatzemat en boscos i sòls a 310 milions de tones per al 2030, enfront de 263 milions de tones al 2018.

Aquesta visió és rebutjada enèrgicament pel Partit Popular Europeu (PPE). **Petri Sarvamaa**, eurodiputat finlandès, va dir que la **Comissió Europea** no hauria de limitar l'accés de la indústria a la biomassa produïda de forma sostenible i que es va extralimitar en el seu mandat al presentar una estratègia forestal europea. Els socialistes i els Verds no neguen a la UE tenir veu al respecte, però els seus punts de vista divergeixen sobre com abordar la política forestal.

→ El debat a nivell europeu es centra en la necessitat imperiosa que vol imposar la Comissió Europea per augmentar i mantenir la capacitat embornal dels boscos a nivell europeu.

Ara bé, en cap moment es planteja la necessitat que té una part d'aquesta mateixa Europa de reduir els seus actuals "embornals", no perquè no puguin fixar "una mica més de CO2" sinó simplement, perquè en el context mediterrani-atlàntic, són un risc evident per a les seves poblacions i per a la biodiversitat que emparen i que tant s'entossudeixen a voler protegir. Si, ens hem de creure les previsions sobre el clima que la mateixa Comissió fa servir d'argument per "fossilitzar la gestió forestal en forma d'embornal permanent" al països nòrdics, aquestes també haurien d'aconsellar una limitació de l'embornal màxim que es pot emmagatzemar als boscs mediterrani, si es vol poder gestionar el risc d'incendi catastròfic a nivells acceptables.

Això és així –i aquest és el quid de la qüestió del perquè no es planteja– perquè d'acceptar la necessitat imperiosa de limitar els embornals del Sud d'Europa per les limitacions climàtiques, això implicaria que els països del Nord d'Europa han de suplir el que fins ara cobrien els boscos del Sud.

EL TORN DEL PARLAMENT EUROPEU

■ L'Eurodiputat verd finlandès **Niinistö**, va ser confirmat relator del **Parlament Europeu** sobre la proposta de la **Comissió** relativa a l'ús de la terra, el canvi d'ús de la terra i la silvicultura (**LULUCF**), una posició que li permet donar forma a la posició de la **Comissió de Medi Ambient del Parlament**, que té el lideratge en l'expedient. Aquesta designació és un indicador de la importància de la política forestal per als països nòrdics.

→ Un fet que malauradament no podem dir als països del Sud d'Europa. Sobta veure com molts sectors polítics i industrials no s'han adonat del sentit estratègic que tindrà tenir ben a la vora la futura font de matèries primes substituïdes dels hidrocarburs fòssils per indústries com la química, el tèxtil o tantes d'altres.

El desenvolupament de materials renovables, a gran escala, substituïts de materials plàstics d'origen no-renovable passarà necessàriament pel desenvolupament de biorefineries que hauran de gestionar multitud de biomasses abundants, i no hi ha cap mena de dubte que la biomassa d'origen forestal en serà una de les més rellevants.

■ Els estats membres de la UE ja informen sobre les emissions de CO2 del sector LULUCF, però a partir de 2026, s'enfrontaran a objectius individuals de captura de carboni, que es decidiran a finals de 2025 en un procés que podria generar divisions en quant al repartiment de la càrrega.

Aquest fet, desaperebut per la majoria de l'opinió pública, és clau pel desenvolupament industrial i potser la negociació més rellevant que tindrà lloc a Europa als propers anys.

Actualment, quan la "comptabilitat nacional d'emissions" calcula el "Drets de CO2" que requereix cada sector econòmic ho fa calculant les de cada sector (energia, construcció, transport ...) i després se li resten les "fixacions de carboni" del "sector LULUCF" (bàsicament el sector agrícola i forestal). Un cop feta la resta, es calculen els drets de CO2 que ha d'adquirir cada sector per compensar les emissions que genera. D'aquesta manera s'incentiva que tots els sectors vulguin reduir les adquisicions de drets que, com hem vist recentment, són un factor decisiu en els preus de la energia a l'hora de determinar el seu encariment.

En quant a la càrrega de l'eliminació de carboni, el punt més rellevant és la xifra que cada país haurà de reduir de les seves emissions, i encara serà més, veure sobre quins sectors recaurà a nivell nacional. Aquells països que puguin argumentar l'existència de boscos en creixement i gestionats – països nòrdics - faran recaure la càrrega de la fixació del carboni sobre el sector LULUCF atès que molt possiblement hi hagi un cert marge tot i

les protestes del seu sector forestal, que finalment espera fer valdre que les emissions derivades de la gestió de la biomassa forestal cal considerar-les neutres pel fet de tenir un origen renovable. Això augura un cert respir per als seus sectors industrials ja que els permet guanyar un temps necessari mentre maduren les tecnologies a d'altres sectors, com ara el transport.

Ara bé, als països on els seu sector LULUCF ja estigui en màxims i fins i tot en excedents de biomassa -l'àrea mediterrània- no els quedarà cap altre remei que negociar un esforç menor de captació de CO2, o ajustar directament sobre els seus sectors industrials i/o energètics. Al no poder restar gaire via LULUCF al total d'emissions, cal ajustar per la via de la reducció o comprant més drets al mercat, fet que dispara el cost de l'energia i redueix la competitivitat de molts sectors.

És fonamental que l'esforç que es fixi a nivell país a finals del 2025 tingui en compte el diferent impacte sobre sectors industrials atenent a les diferents situacions de la comptabilitat de CO2 de cada país i a les necessitats de gestió del risc de les zones mediterrànies que han de reduir els seus stocks de biomassa acumulada, a la mesura que es desenvolupen les aplicacions industrials que demandin aquesta matèria primera.

■ L'objectiu proposat per la **Comissió** d'augmentar els embornals de CO2 de LULUCF a 310 milions de tones vol dir que s'hauran de plantar 3.000.000.000 d'arbres a tota la UE per 2030, segons l'**Estratègia Forestal** de la UE.

Aquesta mesura és força controvertida ja que no ha quedat clar on es vol guanyar, ni com, aquesta superfície forestal i si serà en detriment de superfície agrària productiva (i de la sobirania alimentària europea) o si bé hi ha localitzades prou zones aptes "improductives".

Per altra banda, la gestió forestal de moltes zones del sud d'Europa es fonamenta sobre la regeneració natural, sent la plantació forestal un exercici més propi dels països nòrdics, o de plantacions en àrees concretes como ara els eucaliptus a Portugal.

Tampoc no ha quedat clar si es tracta de plantar per generar una espècie d'"embornal perpetu" o si es tracta d'un "embornal temporal" per als propers 30-50 anys (període de creixement) i assegurar així l'stock futur de matèries primeres.

■ Els països nòrdics tenen molt a perdre amb l'**Es-tratègia Forestal** de la UE. El sector contribueix a una gran part del PIB a Suècia i Finlàndia, i qual-sevol mesura per a restringir l'explotació forestal a nivell de la UE tindrà un impacte desproporcionat en la seva economia.

→ Han estat molt curosos en nombroses normatives que actualment es mouen a la capital dels Països Baixos i a les que els nostres parlamentaris haurien de prestar especial atenció:

- **La regulació coneguda com Taxonomy:** encara en elaboració, preveu limitar la inversió financera quan no es consideri "sostenible" des del punt de vista de la Llei del Clima i de l'Acord de Paris. En determinades condicions esdevindrà un fre per a inversions
- **La Revisió de la Directiva sobre Energies Renovables:** d'aprovar-se el text proposat per la Comissió Europea, tindria un impacte molt important sobre el Sud d'Europa, ja que planteja com a criteri que els boscos "altament biodiversos" i també els "primaris" es converteixin en àrees on no es pot extreure biomassa o no es puguin finançar (tenint en compte la norma del Taxonomy i que l'Estat Espanyol té un 30% de Xarxa Natura 2000, això implicaria no poder aprofitar els productes en el marc de la bioeconomia, ni rebre'n recolzament financer). Altra manera de veure-ho, és que als països del Sud d'Europa no els quedaria altra remei que destinar els seus boscos a la funció d'embornal de CO₂.
- **Revisió del Reglament LULUFC:** s'ha d'estar molt atent a un component de la fórmula del càlcul per a la comptabilitat forestal, el mecanisme de determinació del "Forest Reference Level" i el seu període de referència. Serveix únicament per fixar la "biomassa de partida" de cada estat membre: si la biomassa es determina sobre la base d'un país amb una forta gestió forestal, aquesta tindrà un marge de desenvolupament elevat, mentre que si un percentatge important de la massa forestal no ha estat gestionada en dècades, la biomassa de partida serà alta, i serà molt difícil reduir-la, atès que implicarà una reducció del punt de partida inicial.

Bosc finlandès

A tall de conclusió i sabedors de les dinàmiques europees on tot sovint l'actitud expectant dels nostres legisladors no obté els mateixos resultats que l'actitud combativa dels seus correligionaris del nord, voldríem apuntar uns aspectes clau que convindria considerar i desenvolupar.

A) Obrir el sector LULUFC a la generació i comercialització de Drets de CO₂ vàlids per a la seva comercialització a la borsa de drets. Donaria liquiditat al mercat, n'abaratiria el cost del conjunt i permetria accedir als drets de les zones més forestals en un context de mercat europeu.

B) La Zona Mediterrània ha de potenciar la seva gestió i reduir el risc d'incendi (alhora un risc per al assoliment dels objectius de Paris i de Biodiversitat). És necessari fixar un topall a l'embornal de biomassa en funció del risc d'incendi i potenciar l'extracció del restant.

C) Cal trencar els "tabús" de les zones protegides quan hi ha risc. Tot s'ha de poder gestionar.

El repte demogràfic europeu del segle XXI, la sostenibilitat de les pensions i el cas d'Espanya

Foment del Treball alerta sobre la necessitat d'augmentar la població activa a través del disseny, desenvolupament i implementació de polítiques públiques que afavoreixin la natalitat, així com explorar sistemes d'immigració que atreguin aquells perfils que més poden aportar al progrés econòmic del país.

- Segons la Comissió Europea la mitjana d'edat passarà dels 43,7 als 48,8 anys en 5 anys. A Espanya, la població major de 65 anys serà del 32,0% del total en 2070, enfront del 19,5% en 2019.
 - Les estimacions relatives a l'Estat Espanyol preveuen un comportament similar a la trajectòria mitjana de la UE, però una miqueta més volàtil, i el seu principal vector d'afectació és la variació de la taxa de dependència, que augmentarà del 34% en 2019 fins al 59% en 2070.
 - Les previsions sobre la despesa mitjana en pensions a Espanya anirà en augment fins a aconseguir el 13,0% en 2050; seguit d'una forta reducció en els posteriors 20 anys amb la desaparició de la generació del "baby boom", quedant-se en un 10,3% sobre el PIB.
 - Els períodes cotització poden augmentar per l'augment de l'edat legal de jubilació -que es preveu que passi dels 65 als 67 anys en 2070-, l'abolició dels plans de jubilació anticipada o l'enduriment dels criteris d'elegibilitat per a determinades prestacions.
 - Per alleujar la pressió sobre el sistema públic de pensions es fa molt urgent, més enllà de les necessàries reformes d'aquest, la necessitat de promocionar sistemes de pensions mixtos i privats, que permetin als futurs pensionistes gaudir d'unes pensions més justes i elevades, contribuint fins i tot a l'augment de la seva esperança de vida. D'aquí ve que **a Espanya hagi de millorar-se molt el sistema d'incentius fiscals a l'estalvi a llarg termini.**
 - Resulta necessari l'augment de la població activa, per a això tan sols existeixen dues vies: **l'augment de la natalitat i de la immigració.**
 - Tant la taxa de fecunditat europea (1,52 fills per dona) com la espanyola (1,27 fills per dona) estan molt allunyades de la taxa natural de substitució (2,1 fills per dona); **haurien de donar-se majors facilitats per a l'emancipació dels joves, l'augment de la seva capacitat i estabilitat financera.**
 - S'ha d'explorar altres sistemes d'immigració i incloure millores en l'actual. Existeixen diversos models ja existents, com el sistema d'immigració per punts, propi de molts països desenvolupats com Austràlia, el Canadà o Nova Zelanda, que permet atreure aquells perfils que més poden aportar al progrés econòmic d'aquests països, d'una manera eficaç i eficient.
- La població de la Unió Europea es reduirà un 5,2% d'aquí a l'any 2070, passant de 447 milions d'habitants al 2019 a 424 milions al 2070. A més, durant aquest període, la població dels Estats membres envellirà dramàticament donades les dinàmiques de fecunditat, esperança de vida i migració, i la mitjana d'edat augmentarà en 5 anys. Aquesta és la conclusió a la qual ha arribat la Comissió Europea, en la nova edició del seu informe trianual sobre l'envelliment de la població de la UE, *The 2021 Ageing Report*. Resulta evident que aquests significatius canvis demogràfics tindran un fort impacte econòmic en sectors molt lligats a àmbits socials, com són les pensions, la sanitat, l'atenció a les persones i l'educació.

Prenent com a base aquest informe, el departament d'Economia de Foment del Treball ha elaborat un estudi centrat en l'àmbit dels sistemes de pensions, donada la seva urgència a curt termini: **El reto demográfico europeo del s.XXI: pensiones y el caso de España**. En ell es traslladen les explicacions, reflexions, elements i projeccions més significatives en relació als canvis demogràfics que esdevindran al llarg del proper mig segle a la Unió Europea, posant finalment un especial focus a Espanya.

Principals conclusions de l'informe

Les previsions de la comissió europea sobre la despesa mitjana en pensions en els Estats membres reflecteixen un augment inicial fins a aconseguir el 12,8% del PIB, seguits d'una posterior reducció, fins al 11,7% en 2070. Cal recordar, no obstant això, que el comportament al llarg de l'horitzó projectat és heterogeni entre els Estats membres.

Les estimacions relatives a l'Estat Espanyol preveuen un comportament similar a la trajectòria mitjana de la UE, però una miqueta més volàtil, i el seu principal vector d'afectació és la variació de la taxa de dependència. Partint que el punt de partida d'Espanya és ja més elevat que la mitjana europea a causa de l'augment de la taxa de dependència en l'última dècada (2008-2018), la despesa mitjana en pensions a Espanya anirà en augment fins a aconseguir el 13,0% en 2050; seguit d'una forta reducció en els posteriors 20 anys amb la desaparició de la generació del "baby boom", quedant-se en un 10,3% sobre el PIB.

Per alleujar la pressió sobre el sistema públic de pensions, més enllà de les necessàries reformes d'aquest, es fa molt urgent la necessitat de promocionar sistemes de pensions mixtos i privats, que d'una banda alleugereixin la càrrega sobre les arques públiques, i per l'altre permetin als futurs pensionistes gaudir d'unes pensions més justes i elevades, mantenint uns majors estàndards de vida i l'abandó per part de molts d'una jubilació precària, contribuint fins i tot a l'augment de la seva esperança de vida. D'aquí ve que a Espanya hagi de millorar-se molt el sistema d'incentius fiscals a l'estalvi a llarg termini.

D'altra banda, de cara a suportar aquest primer període resulta necessari l'augment de la població activa. Per a això tan sols existeixen dues vies: l'augment de la natalitat i de la immigració.

Tant la taxa de fecunditat europea (1,52 fills per dona) com a espanyola (1,27 fills per dona) estan molt allunyades de la taxa natural de substitució (2,1 fills per dona), la qual cosa generació rere generació no farà més que agreujar el problema actual. S'estima que aquestes taxes de fecunditat augmentin d'aquí a 2070 (1,65 i 1,49 fills per dona, respectivament), però aquest augment es mostra del tot insuficient per aconseguir el nivell necessari, la taxa de substitució.

Per tant, **ha de procedir-se al disseny, desenvolupament i implementació de polítiques públiques que afavoreixin la natalitat i augmentin el màxim possible aquesta taxa de fecunditat**. A tall d'exemple, haurien de donar-se majors facilitats per a l'emancipació dels joves, l'augment de la seva capacitat i estabilitat financera a fi que puguin començar a formar una família a edats més primerenques. En 2019, l'edat mitjana a la qual les dones espanyoles tenen el seu primer fill es trobava en els 31,1 anys, empatada amb Luxemburg i només superada per Itàlia (31,3 anys).

Finalment, queda la via d'immigració. Aquesta via, si bé pot resultar la més ràpida per atallar a curt termini el problema de l'augment de la taxa de dependència i de la pressió que suposa el sistema públic de pensions sobre les arques públiques, ha de fer-se de manera eficient, buscant els perfils rellevants per a l'economia espanyola i amb polítiques d'atracció de talent (incloent de tipus fiscal).

Les projeccions actuals indiquen que la migració neta no compensarà aquest dèficit de naixements, perquè es preveu que es redueixi del 0,9% de la població al 0,4% ja per a 2030, i romangui així fins a 2070, reduint encara més les xifres absolutes.

No obstant això, segons la Comissió Europea, una bona gestió de la immigració pot repercutir molt significativament sobre la despesa pública en pensions, i molt especialment en un país com Espanya.

És per això que s'ha d'explorar altres sistemes d'immigració i incloure millores en l'actual. Existeixen diversos models ja existents, com el sistema d'immigració per punts, propi de molts països desenvolupats com Austràlia, el Canadà o Nova Zelanda, que permet atreure aquells perfils que més poden aportar al progrés econòmic d'aquests països, així com ajudar a cobrir les necessitats de mà d'obra que el sistema actual no és capaç de proveir d'una manera eficaç i eficient.

Steven E. Koonin y la duda climática

Su mensaje de cautela es loable política y económicamente

Por Carlos Rodríguez Braun

Koonin fue científico jefe del Departamento de Energía de EE.UU. con Obama. Bloomberg

Nacido en Brooklyn en 1951, Steven E. Koonin es un físico teórico, doctorado en el MIT y profesor en la NYU. En 2021 llamó la atención por dos motivos. El primero fue la publicación de un libro titulado *No resuelto*, en el que demuestra que la cuestión del clima, que la política y los medios consideran poco menos que una cosa juzgada nítida y definitivamente, está lejos de serlo. Según Koonin, no hay ninguna evidencia científica para asegurar que el mundo afronta una emergencia climática. El segundo motivo fue que el autor de este libro, que matiza considerablemente las proyecciones futuras sobre el cambio climático, fue el científico jefe del Departamento de Energía de Estados Unidos durante el Gobierno progresista de Barack Obama.

El doctor Koonin subraya que las olas de altas temperaturas en Estados Unidos no son hoy más frecuentes que a comienzos de la pasada centuria, y que las temperaturas máximas en el país no han aumentado en el último medio siglo; los seres humanos no han ejercido ningún impacto en los huracanes durante los últimos cien años, las sequías no han aumentado y los incendios han disminuido; la subida del nivel del mar no se ha acelerado; la capa de hielo de Groenlandia no se reduce hoy más de lo que lo hacía en la década de 1950, y durante este siglo el impacto económico del cambio climático antropogénico será insignificante. Mark P. Mills, del Manhattan Institute, añadió en *The Wall Street Journal*: “Koonin no es un negacionista climático, término que asocia a los escépticos del alarmismo ecológico con quienes niegan el holocausto nazi. Koonin cree que esta etiqueta es aberrante, porque “los nazis asesinaron a más de doscientos parientes míos en Europa del Este”. Además, sostiene: “Es verdad que la tierra se calienta, y que los seres humanos ejercen una influencia sobre ello”.

Pero añade que de ahí a sostener que los huracanes ejemplifican los estragos del cambio climático causado por el ser humano “es poco convincente en el mejor de los casos, y un fraude flagrante en el peor”.

El escritor y matemático Jonathan Tennenbaum entrevistó a Koonin para *Asia Times* en mayo pasado y apuntó que algunos grupos de ecologistas, indignados por sus dudas ante el apocalipsis climático, han señalado que Koonin trabajó para British Petroleum entre 2004 y 2009, pero “su cometido allí fue la transición hacia una tecnología de energías limpias, en particular la producción a gran escala de biocombustibles renovables... Koonin ha sido siempre un promotor de tecnologías que reduzcan las emisiones de carbono para luchar contra el calentamiento global, también durante el tiempo que estuvo en el Departamento de Energía con el presidente Obama”.

Su tesis, sin embargo, sacudió a los que sostienen que el asunto del clima está cerrado y que los políticos tienen que intervenir ya mismo para resolverlo. Steven Koonin declara que las predicciones se basan no solo en la física sino en modelos que intentan prever la evolución de sistemas físicos complejos, cuyos resultados no coinciden: “Modelos diferentes con supuestos diferentes obtendrán respuestas también diferentes... La gente tiene la impresión de que esto es una ciencia, y tiene algo de ciencia, sin duda alguna, pero también bastante de arte: la clave es que realmente no hay una buena forma de saber qué modelo es el correcto, si es que alguno lo es”.

El mensaje de cautela del profesor Steven E. Koonin no solo es científicamente loable, sino también económica y políticamente crucial porque, como dice Mark Mills: “Nunca tantos han gastado tanto dinero público sobre la base de argumentos tan poco resueltos”.

Lectures recomanades

Encuentra tu persona vitamina

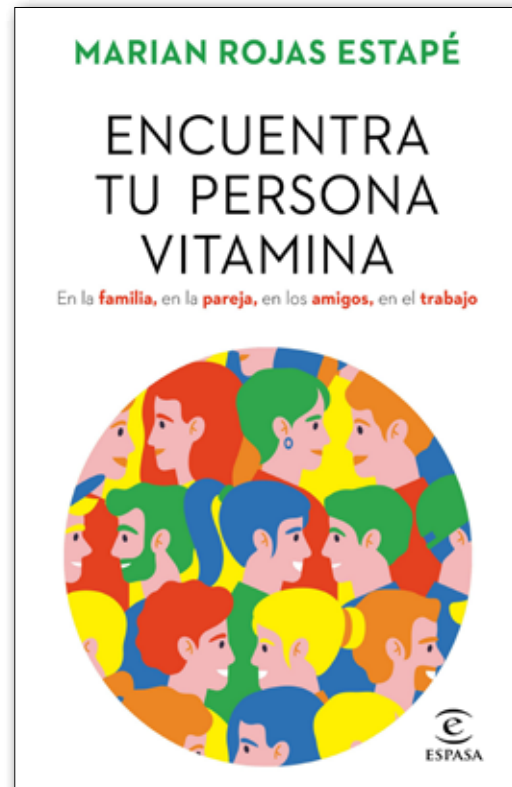
Marian Rojas Estapé

Per què hi ha persones que ens fan patir tant i altres que ens generen confiança i la sola presència ens re-conforta? Per què hi ha gent que sempre té relacions familiars, de parella o de treball complicades i doloroses? Estimem com ens van estimar? Hi ha "alguna cosa" bioquímica darrere de la confiança, l'afecció i l'amor? Com encertar en la parella?

Com a éssers humans estem dissenyats per viure en família i en societat, relacionar-nos i estimar-nos. La nostra felicitat dependrà en gran mesura de la capacitat que tinguem per mantenir bones relacions amb les persones que ens envoltin. Molts, avui dia, arrosseguen ferides emocionals que els impedeixen connectar de forma sana amb l'entorn.

Encuentra tu persona vitamina ajuda a comprendre millor la relació amb els pares, fills i familiars; amb la parella, amb els amics i amb els companys de feina alhora que aniràs comprenent la teva història emocional. Quan un es comprèn, se sent alleujat. Aquest llibre impulsa a trobar persones vitamínes: aquelles que treuen el millor de tu, t'inspiren, et donen suport i amb això milloren el teu sistema immune. En aquest llibre ens explica que aquestes persones són «les que ens baixen el cortisol, que és l'hormona de l'estrès; ens estimulen l'oxitocina, l'hormona del benestar; ens potencia la nostra autoestima, tenen sentit de l'humor, ens escolten atentament, s'il·lusionen, fins i tot més que nosaltres, si ens passa alguna cosa bona ... ens acosta a la inclinació, a la infància i a l'amor des d'un punt de vista científic, psicològic i humà.

Segons descriu en el seu llibre, la Dra. Rojas explica que per a ser "persona vitamina" cal intentar fer la vida més agradable als altres. Què estiguin a gust,

els prestis atenció, els escoltis atentament mirant a la cara, t'interessis per les seves coses ... Tot això fa que les neurones mirall, l'oxitocina i el cervell generin una sensació de benestar boníssima. I, també és molt important, intentar no jutjar les persones que tenim al davant. Tots tenim un judici intern, per les nostres creences, i un altre extern, pel qual es parla malament dels altres i, així, s'enterboleix l'ambient.

La doctora **Marian Rojas Estapé** és psiquiatra llicenciada en Medicina i Cirurgia per la Universitat de Navarra. Treballa a l'Institut Espanyol d'Investigacions psiquiàtriques, a Madrid, i la seva tasca professional se centra, principalment, en el tractament de persones amb ansietat, depressió, trastorns de personalitat, trastorns de conducta i en teràpies familiars. És professora convidada de l'escola de negocis IPADE a Mèxic i ha participat en diversos projectes de cooperació i voluntariat fora d'Espanya. Creadora del projecte il·lússio sobre emocions, motivació i felicitat en el món empresarial, és, a més, assídua conferenciant nacional i internacional i col·laboradora habitual en mitjans de comunicació com en el programa Cap de Setmana, de Cope, amb Cristina López Schlichting i en altres de la cadena SER.

L'INSTITUT AGRÍCOLA CATALÀ DE SANT ISIDRE

*Associació d'Empresaris Agraris
des de 1851*

institutagricola.org
xarxanatura2000.com
ladrecera.com